

Innehåll:

1. God jul!	
2. Också ett nyårsminne	sid 1
3. Jöns Salomonsson, Alanäset	" 9
4. Silverskatter ur jorden	
från vikingatiden	" 11
5. Zakarias Bång	" 15
6. Isak i Bielite	" 25
7. Jämtlands finnmark	" 36
8. Havsnäsbor i berättartagen	" 43

Havsnäs bygdeförening
den 30/11 1983

Bengt Höllberg

INFÖR ETT NYTT ÅR.

Det är ingen ide
att du fjädrar upp dig.

Du kan ändå
inte flyga.

Tro inte andra
människor om gott.

Tro dem inte heller
om ont.

Men tro dem
om lite av varje.

Trösta dig med
att geniet har sin begränsning
medan dumheten är gränslös.

Kom ihåg
att det krävs ärlighet
om du skall
sälja gummiband
som metervara.

Vid mitt ostädade skrivbord:

Du säger:

Ett ostädat skrivbord
tyder på en rörig hjärna.

Jag frågar:

Vad tyder då ett
tomt skrivbord på?

God jul på er alla!

Också ett nyårsminne.

av Gustav Hedenvind-Eriksson.

I mitt hem bjödos alltid många gäster till jul- och nyårskvällen.

En gammal jämtländsk ordlek sade nämligen, att då skulle det vara mycket mat och många munnar, många ljus och skinande ansikten omkring bordet.

Det var inte riktigt att fuska sig undan denna regel. Och bland de obligatoriska gästerna voro ett torparfolk på gården: värmlands-Per och hans hustru jämte sex matfriska och fullblodiga döttrar, vilka brukade hugga timmer om vintern, om sommaren göra ingenting.

Då lågo de i gräset utanför sin faders stuga och gassade sig i solen, skämtade med varandra och sade däremellan, när hungern gjorde sig påmint, att: var det inte så fett hemma, så var det inte heller så hett.

Och alla sex verkade, tyckte åtminstone jag, att vara ungefär lika gamla, lika långa och högbröstade, lika skrattlystna och glada i mat. Det var helst enkelt en upplevelse att se dem bänkade omkring bordet och i färd med att äta. Då blänkte deras vita tänder i kapp med tuggandet, då blussade deras runda ansikten, då strålade deras blå ögon i kapp med ljusen över rätternas mångfald. De verkade kort sagt lyckliga över att få göra kosten heder.

Så var det min mors faster, hon gick under namnet Faster, gift med en båtbyggare, tjärbrännare och smed från Lycksele. Hon var känd såsom socknens vetenskapligaste gumma, så hörde jag många uttala sig om henne, därför att hon kunde inte blott bibeln, psalmboken, Luthers postilla och Bondepraktikan utantill, hon kunde även stanna blod på avstånd, återbörda tjuvgods och spå i nyårstenn jämte en hel del annat smått och gott, som den tiden var nödvändigt för en bondes välfärd. Fast inte bevittnade jag något prov på hennes sällsamma förmåga. Och den spådom hon efter mycket tubbande denna nyårskväll, varom jag här vill berätta, antligen beskärde mig, väckte snarare harm och trots än stilla förhoppning, på ödets ordnande av min sak.

När man sålunda ätit, sedan sökt under bordet och funnit ett eller flera

sädeskorn och med ledning av dessa fynd vunnit nödig inblick uti det nya årets blivande skörderesultat, begynte spådomstimmen.

Då letade man fram stöpsleven och tennet, lade mera ved på elden och satte ett ämbar kallt vatten vid spisen. Sedan smälte den ene efter den andre tennet, stöpte smältan i vattnet, fiskade så upp den underliga tennformationen och överlämnade den åt Faster, som placerade figuren på sin flata hand, höll den intill talgdankens låga och grep sig an med att tyda dess hemlighet.

Ännu minns jag väl hennes inledning till varje spådom:

- Två vägar grenar sig här, tag vilken väg du vill. Båda äro grusade med gamman och lipa. Men vandrar du med Herren, så når nog även du griften omsider ...

Härpå ansåg hon sig väl kunna sjunga ut med vad hon innerst önskade säga den framtidsintresserade. Flickorna från torpet på Udden voro giftasglada och alldeles särskilt nyfikna på sin framtid. De fingo också höra en hel del om den, och jag minns, hur hon stundom riktigt höll dem på sträckbänken, hur skickligt hon handskades med deras sinnesstämning. Ibland runno tårarna stora som ärter av deras ögon, ibland höllo de på att kikna av skratt och gingo alltid hem överlyckliga med spådomens slutkläm.

Men även jag ville bli spådd. Och denna nyårskväll hade jag endast fem månader tills jag skulle fylla 12 år och fann det icke en dag för tidigt, att också jag fick någon kännedom om min framtid. Men gumman var av annan mening och gav med sig, först när jag lovade att varje kväll under senare delen av vintern hugga och bära ved åt henne, vilket hennes gubbe ansåg vara värt en hel del och därför understödde mig i min önskan. Så tog hon mitt tenn, uttalade den sedvanliga formeln och tillade därpå gäckande:

- Jaha. Att du är en strunt, behöver man rakt inte titta i tennet för att få reda på. Och vill du veta mera, så måste jag säga rent ut, att ingenting är du, ingenting tänker du heller bli. Det enda du kommer att uträtta, blir fortfarande detsamma som hitintills: att dra slipsten, när du blir

3

Detta gör för att man på morgonen innan man startade den nilslånga kyrk-
tvungen därtill. Och nu får du vara nöjd.

Man skrattade ut mig. Och jag ångrade av hjärtat mitt löfte till henne,
men beslöt trots allt att hålla det och gick bort till en vrå, för att
där under tjurigt lugn tänka på spådomen och söka utröna ett lämpligt
sätt att korsa densamma. Det var inte lätt att hitta på något just nu.
Men ett visste jag, att hände det mig ej någon olycka till kropp och
förstånd, inte skulle hennes rykte som sierska vinna något på mig. Så
långt hade jag dock fattat mitt beslut i denna angelägenhet.

Men hur det var, fick jag annat att tänka på. Torparens yngsta dotter,
jag antar att hon var sexton eller sjutton år, kom nämligen och slog sig
ned bredvid mig, lade handen vid sidan om munnen och viskade hemlighets-
fullt, att hon hade en idé. Hon och jag skulle vaka nyårsnatten och se
våra tillkommande, ett mycket bättre och tillförlitligare sätt än att
vända sig till Faster, som ingen människa blev klok på.

- Fast du är förstas för ung ännu, tillade hon i smått betänksamma or-
dalag, men fortfor därpå uppmuntrande: Fast strunt i det du. Det kan in-
te skada, om du i tid får se din blivande fästmö. Du vet, att min blivande
fästman och din fästmö, om du någonsin får en sådan, komma att visa sig
på slaget tolv. Om dom lever förstas. I motsatt fall få vi se ett benrang-
el ... Usch, det är riktigt kusligt. Kanske vågar du inte?

Hon såg mig spörjande i ögonen. Och av allvaret i hennes blick, kunde
jag förstå, att hon inte skämtade. Egentligen kände jag mig en smula miss-
tyckt över hennes alltför tydliga vink om, att jag ännu var för ung,
fast jag betraktade mig själv som ganska rejäl karl. Men förslaget in-
tresserade, och det kunde komma på ett ut, vad jag fick se, blott jag fick
något. I alla händelser var jag tillräckligt gammal, för att hålla henne
sällskap. Och så nickade jag, att hon kunde lita på mig.

Då lade hon fingret på munnen och viskade följande:

- Men säg då ingenting. Och lova att inte yttra ett ord, inte ens en halv
viskning under vakan. För då är allt förstört. Lovar du det?

Och jag lovade. Hon lämnade mig leende.

Och så sutto vi omsider ensamma på var sida av bordet, som stod oavdukat.

Detta därför att man på morgonen, innan man startade den milslånga kyrkvägen efter sjön, skulle kunna hugga sig en bit, så att man inte satt hungerig under predikan.

Ljusen stodo släckta i sina stakar, fullständig tystnad rådde. Och för min del skulle det ha blivit en långrandig för att inte säga en kuslig väntan på den tillkommande, om ej månen hållit sin blanka sköld över vårt dumma tilltag, över den vita sjön, över de vita bergen och byarna. Ty från min plats kunde jag se rätt ut genom det västra fönstret, se upp över det alltid för mig så gåtfulla Gismusnäset, där vargen vid denna tid plägade hänga nosen i renens spår, se uppåt fjällen, bakom vilka solen gömde sig varje kväll. Där välvde Fiskåfjället sin vita båt. Längre i norr reste sig Marsfjällets höga tröskel. Änny längre i norr tittade Bastunäs fjäll fram ur mörkret, likt en katt på språng i en skum vrå.

Och hur det var, glömde jag alldeles min tillkommande. Tankarna sysslade uteslutande med den dagen, då jag kunde lägga i matsäck, kasta min lodbössa på ryggen, stiga på mina smäckra skidor och starta färden för att se, vad som dolde sig bakom dessa fjäll. Där låg Norge, det visste jag, havet, Grönland och Nordpolen. Alltsammans av allra största intresse. Och vänta. En dag skulle Easter få se att inte stannade jag här för att dra slipstenen i hela mitt återstående liv.

Men se. Just som klockan begynte lida mot tolv, fick jag syn på något, som med ens kom mig att glömma alla mina väldiga framtidsplaner, vilka alla gingo ut på att korsa Fasters spådom. En räv gled nämligen ut ur snåren vid kallkällbäcken och nedåt viken, vilken upptäckt kom mitt unga jägarblod att spritta till. Och så sprang jag upp med följande tanklösa ord:
- Nej. Ser man på en rävkanalje.

Men så erinrade jag mig här mitt tysthetslöfte, såg förläget på flickan och tillade lågmält, urskuldande mig:

- Nå. Kan jag rå för, att en rävjäkel visar sig där ute i månskenet, just i samma stund våra tillkommande skall stiga in ...

Även hon tittade ut, för att se en skynt av räven, men vände sig därpå mot mig och sade förebrående, att nu hade jag förstört hela vakan. Och om hon inte misstog sig, voro våra tillkommande redan i förstugan, då jag bröt

tystnaden. För i samma veva tyckte hon sig tydligt höra tassande steg därute, precis som om två lättfotade väsen hastigt vänt om och fått bråttom ut igen, nickade hon, men tillade därpå i ljusare ton:

- Fast det var nästan bra också, att räven kom. För det började bli riktigt kusligt. Och vet du, vad jag tycker nu vi bör ta och göra? Jo, vi tänder ljusen, och så äter vi igen ...

Men utan att svara henne, gick jag bort och tog min lodbössa från väggen, tog huvan från hängaren och drog ned den över öronen, stack händerna i mina hundskinnshandskar och gick ut i samma stund, hon tände ljusen och begynte äta på nytt. Så stod jag inom kort på mina smäckra skidor och ilade nedför de månbelysta tegarna, nedåt viken, fann rävspåret och begynte följa det, hän genom rimmiga videsnår, där riporna hade sina betesmarker, slutligen bort över sjön, sedan ett gott stycke efter stranden åt väster, så upp i det dunkla granskogsberget och omsider efter otaliga bukter ned till sjön igen. Nu bar det av efter stranden mot öster, åter hän genom rimmiga snår och täta buskar, allt under det mitt bröst höjde och sänkte sig över hoppet, att snart ila hem med en nyskjuten räv hängande över axeln. Vad skulle då Faster säga, när ryktet därom nådde hennes öron, tänkte jag och lyssnade med återhållen ande, medan jag strök med handsakens baksida rimfrostens ur ögonhåren och spejade åt alla håll framför mig. Kinderna glödde, jag var varm som en ugn. Och så bar det åter av med vidöppen mun och vit andedräkt efter varje andhämtning.

Men vad tiden led såg det ut, att vara lättare sagt än gjort att skjuta denne räv. Den tycktes ha ett vidsträckt distrikt att sköta, därtill flyfotad nog att hålla sig utom synhåll för mig. Men så bäst det var, ryckte jag till och stannade lyssnande: ett gällt skri, nästan likt en människas nödrop, hördes från en snårbevuxen udde.

Det var räven som skrek, det stod med ens klart för mig. Fast aldrig hade jag förr hört honom skrika på detta sätt. Nu hade jag skälmen i alla fall helt nära, och efter ett par långa glid, fick jag syn på honom, men avståndet var för långt. Han tycktes emellertid vara upptagen av någon slags lek, varför jag lättare borde kunna smyga mig inom skotthåll, snörde så

av mig skidorna och begynte åla genom snåren, fick snö i halsgropen, i öronen och ögonen men kom allt närmare och närmare mitt mål.

Stundom föreföll det som sökte räven komma till väders, men inte förmådde komma från marken, snurrade därpå runt som en boll och gav ifrån sig gnisslande ljud, ibland liknande korta visslingar.

Nu var han dock såld, tänkte jag slutligen, spände hanen och tog korn på honom. Ja, nu var han såld. Och i nästa stund flög bössans knall utöver viken, dog bort lika hastigt som den ljudit, och räven sjönk ned på snön, blev liggande stilla, och månen lyste på honom.

En lycklig natt, så nyårsnatt det var, tänkte jag och reste mig leende, skakade så av mig snön och vadade åter till mina skidor, steg på dem och ilade med obeskrivlig stolthet bort till mitt byte. Men ack. När jag skulle kasta den över axeln var min jägarära med ens förvandlad till lång näsa, så att säga. På rävens ena framfot satt en nyvallad rävsax. Inte underligt, att jag så bra kom inom skotthåll. Vilket fördömt elände så omedelbart på den nedsättande spådomen.

+

När jag så omsider steg in, blossande varm och med håret täckt av rimfrost, fann jag flickan fortfarande sittande vid bordet och i färd med att äta. Under en hastig blick på klockan fann jag att min jakt varat nära två timmar och tillkännagav min förvåning över, att hon fortfarande höll på att äta.

Härpå svarade hon leende, i det hon lyfte en skinksmörgås till munnen, att mat var gott. Om jag inte varit en tok, så hade även jag stannat vid bordet och rakt inte givit mig ut efter räven. För nog borde jag ha förstått, att inte dugde en sån som jag till att skjuta räv.

Detta hennes tvärsäkra uttalande harmade mig. Men för att vara klok, låtsade jag inde därom och satte mig att ta en bit även jag. Nu smakade maten igen, och hon fortfor undervisande:

- Felet med dig är att du äter alldeles för fort. Ha inte så rysligt mycket in i huvudet och ät långsamt, så kan du äta både länge och väl. Så skall du känna, hur gott du mår ...

På detta sätt blevo vi sittande att äta och småprata tills folk begynte

stiga upp, för att åka till nyårsottan.

- Om du ändå sagt, att det + var räven, som sköt dig, skulle du ha fått

Alltnog redan följande kväll, alltså på nyårskvällen, fick jag uppleva en ny förargelse. Rävkillraren, en gubbe vid namn Lasse, räven hade gått i hans järn, hade mätt upp skotthållet och höll en av bygdens skickligaste jägare för att ha skjutit detta mästerskott. Ingen annan kunde ha gjort det. Och när han fick tag på skytten, skulle han riktigt berömma denne, även för hans ärlighet.

Alltså. Återigen ett ofrånkomligt vittnesbörd på att jag hade en fördömd otur. Nu fick den ökände älgskytten min ära för ingenting. Detta fast han måhända, när jag sköt mitt mästerskott, låg drucken borta i någon by. Varför rände jag ej min dumbom, raka vägen över sjön, så att han kunnat följa mitt skidspår och få bevis för, att det var jag, som skjutit. Nej. Jag skulle slita som en hund och inte ha mera erkännande för det jag sköt en räv än för det jag drog slipsten åt Fastern gubbe och andra smeder, då de kluddat till ett eggjärn, som skulle skärpas. Men vore det inte ändå möjligt, att bringa ljus över detta misstag. Något måste göras.

Och så en vinterdag, när jätan från Udden, satt hos oss och åt gravfisk, anförtrodde jag henne min hemlighet, som blivit till en stor orätt mot mig. Detta i hopp om, att hon inom kort skulle meddela nyheten vidare.

Och för säkerhets skull, bad jag henne att för all del hålla min berättelse hemlig. Hon drog upp ögonbrynen, såg på mig förvånad och utbrast:

- Ne, men, vad hör jag. Var det verkligen du, som sköt räven? ...

Hon fick bråttom att löpa med nyheten, och det glädde mig mycket. Men som hon var känd för att icke göra skillnad just mellan fantasi och verklighet, trodde henne ingen människa. Då beslöt jag att själv taga saken om hand. Och så en afton, när jag huggit och burit in ved åt FASTER, hon stod just vid spisen och gräddade pannkaka, upplyste jag henne i frimodiga, segervissa ordalag, att det var jag och ingen annan som sköt räven i Lasses järn.

Hon sneglade åt mig misstänkt. Men så slängde hon en sked smet i pannan, slätade ut den med skeden och utbrast gäckande i följande ord, dem jag

Ännu kan höra, när jag vill:

- Hm. Om du ändå sagt, att det var räven, som sköt dig, skulle du ha fått en pannkaka i premie. Men nu får du inte ett dugg för lögnen. För vedhuggningen skall du däremot få två pannkakor, även litet sylt för den delen .

Om jag stannade på pannkakekalaset minns jag inte. Ett minns jag dock: min harm över den ständiga oturen och oförståelsen, som här mötte, och mitt beslut att, så snart mina år tilläto det, lämna detta folk och visa åtminstone mig själv, att jag nog dugde till annat än dra slipstenen.

Alltnog har jag än i dag en oförklarlig motvilja för detta göra. Alltså enligt de vise en komplexbildning från denna min tolfte nyårskväll. På

samma gång saknar jag totalt möjlighet att taga en förutsägelse på allvar även om den har sken av vetenskap.

När allt kommer till allt tror jag inte riktigt på komplexlärar heller, knappast ens på läran om vitaminerna.

Vem vet om ej alltsamman är en ny övertro. Man stöper icke längre nyårstenn, tror inte på Gud, ej heller på den onde. Man har funnit nya sätt att

spå, nya formler, nya gudar: psykoanalys, komplex och vitaminer. Och så blir ändå slutet på visan, att var och en får finna sig uti att dra veven på

sitt sätt. Till sist blir måhända Fasters formel ändå den längst bestående.

Ty två vägar givas alltid, båda grusade med gamman och lipa.

Unga tankar nr 12 1937: 6

Gustav Hedenvind Eriksson Gu 13

Faster - Lucia Persdotter Gu 33

Värmlands Per Gu 55

7

Jöns Salomonsson, poststationsföreståndare i Alanäset.

I Alanäset tjänstgjorde i slutet av 1800-talet en poststationsföreståndare, som hette Jöns Salomonsson. Örjan Lindberger berättar om honom i sin bok "Gustav Hedenvind Eriksson". Jöns Salomonsson var ungarl på några och femtio år. Han hade studerat vid unuversitetet i Uppsala i sextio terminer utan att avlägga någon examen. Vidare behärskade han arton språk, hade ett stort bibliotek och tyckte om musik och starka drycker. Allt detta enligt Lindberger. Men en del av dessa uppgifter är utan tvekan fel.

I ett tidningsurklipp, som jag fått låna av Torbjörn Samuelsson i Gubbhögen, lämnas en hel del uppgifter om Jöns Salomonsson. Han föddes i Laxsjö den 16 januari 1839. Fadern, Salomon Jönsson, var bonde men också en mycket populär allmogespelman. Tillsammans med storspelmannen Lapp-Nils uppträdde han på otaliga åttadagars bröllop. De taktfasta polskor och vackra brudmarscher, som då spelades, hade ofta Lapp-Nils som upphovsman.

Redan i femårsåldern visade sonen Jöns, att han hade musikaliska anlag. En dag fick han följa med sin far till Föllinge prästgård. Där fick han spela på en gammal orgel, och ibland blev det melodier, som åhörarna kände igen. När Jöns kom hem, ritade han upp orgelns klaviatur på ett bord. Sedan var det bara att spela, och i fantasin tyckte han sig nog höra de melodier, som han spelade.

En tids skolgång fordrades även på den tiden. Jöns gick några veckor i Thellströms lappskola, som lär han varit Laxsjö första läroanstalt. I skolan fick han undervisning i katekes och biblisk historia. Han fick också lära sig de första grunderna i skrivning och räkning.

Så småningom blev Jöns 20 år, men han hade ej under dessa år visat det minsta intresse för jordbruk. Han ville bara spela. Fadern insåg att det var omöjligt att göra en duktig bonde av honom och lät honom börja på läroverket i Östersund. Där vistades han åren 1860 - 1866.

Vid 28 års ålder inskrevs han vid Musikaliska akademins högre avdelning, där han första tiden studerade violinspelning. Sedan övergick han till organistklassen, tog kompositions- och instrumentlektioner samt lektioner i sång och pianospelning. I alla ämnen gjorde han stora framsteg.

Vårterminen 1868 fortsatte han med samma ämnen och läste dessutom musikhistoria och harmonilära. Vårterminen 1869 fick han undervisning i elementar sång och musikhistoria. Påföljande år slutade han skolan av okänd anledning. Troliken saknade han pengar.

Efter någon tid reste Jöns Salomonsson till Finland, där han uppträdde med sin nybildade orkester på ett flertal ställen. Han var borta från Sverige i flera år och spelade under tiden även i Norge och i Ryssland, och överallt blev hans orkester mycke berömd. Men den ekonomiska var svårare att klara. Kapellmästare Salomonsson var inte den som samlade på jordiska ägodelar, och större delen av inkomsterna offrades på glada tillställningar.

År 1882 var den förlorade sonen Jöns glad att få återvända till fadershuset, där han blev mycket väl mottagen av föräldrar och syskon.

Men efter ett par års vila ville han åter ut, och nu sökte han arbete som föreståndare på poststationen i Alanäset. Den tjänsten innehade han enligt tidningsartikeln åren 1884 - 1895. Men bohémvanorna övergav han inte, och även i Alanäst avlöste de glada festerna varandra både titt och tätt.

Här hade Salomonsson även en hyresgäst i sin bostad några veckor. Det var ingen mindre än den blivande författaren Gustav Hedenvind Eriksson, som den tiden gick i konfirmationsskola.

En måndagsmorgon efter en "fuktig" helg var Salomonsson inte på sitt bästa humör. När Hedenvind började högt läsa sina läxor i katekes och biblisk historia, tog Salomonsson böckerna och kastade dem på brasan i kakelugnen. Salomonsson, som inte tålde varken prästerna eller deras lära, förklarade högljutt, att "från och med nu skall jag undervisa dig i grekiska språket. Du skall få läsa om Greklands stora tänkare, om guden Apollon, musikens och poesins gud, och mycket annat, och det är viktigare än allt svammel som står i dina läroböcker! Hur mycket grekiska Hedenvind fick lära sig är inte bekant. Men som han var mycket vetgirig redan då, hade han ingenting att invända mot förslaget.

Tilläggas bör att Salomonsson var mycket kunnig i det grekiska språket, dess religion och kultur i övrigt. Vidare var han ovanligt språkbegåvad och behärskade inte mindre än sex språk både i tal och skrift, däribland spanska och franska samt tyska och engelska.

Här skall också berättas att Jöns Salomonsson och Hedenvinds far var mycket goda vänner, och detta var anledningen till att Hedenvind bodde hos Salomonsson under sin konfirmationstid. Han skulle då också få hjälp med läxorna, men hur det gick är redan omtalat.

Sedan Jöns Salomonsson slutat sin tjänst i Alanäset, flyttade han till en system i Föllinge. Där sysslade han dels med bokbinderi, och dels med botanik, och det var ett ämne som intresserade honom mycket. Men den mesta tiden offrade han nog på musiken, och han arbetade flitigt med uppteckning och harmonisering av Lapp-Nils låtar. Dessa finnas i en av honom skriven och inbunden notbok. I slutet av den boken finns hans sista komposition, ett musikstycke för violin och piano från år 1914.

I yngre år komponerade han bland annat två operetter "Den gordiska knuten" och "På nådig befallning", vilka sedan blivit uppförda i större sammanhang. Salomonsson dog den 15 mars 1919 och är begravd på kyrkogården i Laxsjö. Trots att Jöns Salomonsson nog var medveten om, att han räknades bland de ovanliga snillena, gjorde han inga anspråk på uppmärksamhet från sina medmänniskor. Han var gladlynt och humoristisk och fann förströelse i vetenskap och i musikens värld och var fullkomligt nöjd med sitt stormiga livsöde.

SILVERSKATTER UR JORDEN FRÅN VIKINGATIDEN.

Myntfynden från Stige, Djuped och andra ställen. Förhistoriska minnen från Ådalen.

En sommardag 1903 var dränggossen J. A. Norman i Stige by av Indals socken sysselsatt med plöjning av gammal jord. Då blev plogbillen stoppad av något hinder. Han tog upp plogen och såg efter. Det var icke en sten, som han trodde, utan en hel mörja små blänkande föremål, en väldig hop gamla silvermynt. Största delen var av en femtioörings diameter, men allesamman var tunnare än en sådan.

Saken väckte naturligtvis stor uppmärksamhet i orten, och många nyfikna samlades till stället. Vad som påträffades var efter lagens föreskrift upphittarens tillhörighet, men denne fick nog ej vara ensam om skatten. Andra personer ställde sig också vid gropen och tog för sig, vad de kom över. Mynten, till ett antal av omkring tusen, låg icke samlade på ett ställe utan var utbredda över en något större yta under torvan. Nu är upphittaren av ett sådant fynd skyldig hembjuda det åt kronan, som då betalar för hela metallvärdet och en åttondel därutöver. Åtskilligt av Stige-fyndet skingrades av obehöriga personer och såldes i orten till rätt höga priser, men större delen togs i förvar av kronolänsmannen C. G. Berggren i Indal för att slutligen hamna hos Statens historiska museum. Hittelönen till Norman blev något över 600 kronor. På stället anträffades också en del andra föremål än mynt. Det var små silvertackor, ett och annat silverspänne - tämligen klumpiga arbeten - och myntstänger eller långa hoprullade silvertenar, som brukade avhuggas bit för bit, när betalningen skedde. Ett större antal av mynten var präglade åt den fornengelske konungen Ethelred II, vars regering inföll mellan 978 och 1014 efter Kristus. I samlingen fanns ingen penning från senare tid än 1050. Utom de fornengelska mynten med Ethelreds prägel anträffades slantar från vitt skilda håll i världen. Ett icke så litet antal var tyska, präglade i Köln och Augsburg, men där saknades icke heller östromerska myntstycken, som kommit från den grekiske kejsarens residens Konstantinopel, ävensom ett hundratal mynt

med arabiska inskrifter från det nuvarande turkestan. Slutligen fanns där också ett svenskt mynt, präglat i Sigtuna åt Olov Skötkonung.

Ett ännu större myntfynd av tämligen liknande slag gjordes den 16 juni 1919 i Styrnäs socken. Denna dag arbetade några karlar med grävning i en gårdsplan i Djupeds by. Det skedde i och för en mindre omläggning av landsvägen, som löper fram vid sidan av Ångermanälven. Under arbetet fastnade en av spadarna i ett motspänstigt föremål strax under den hårt tilltrampade jordskorpan. Den som höll i spaden var jordbruksarbetaren Teodor Bäckman från Utnäs by av samma socken. Han bände till ett kraftigt tag och hörde ett metalliskt rasslande. Ett formligt regn av silverglittrande metalliska flingor sprang upp i luften och ströddes över marken. Bäckman hade rent av funnit ett "jordagods", efter den betydelse detta ord har inom länet.

Ryktet härom spred sig snart till granngårdarna, och folk strömmade till för att ta den osedvanliga saken i betraktande, men alla nöjde sig ej med detta. Även nu ville andra personer dela med upphittaren, och markens ägare trodde sig ha rättighet till alltihop. Emellertid infann sig museiintendenten Teodor Hellman i Härnösand såsom ombud för riksantikvarien. Han begärde att få ta hand om mynten för statens räkning, och markägaren avlämnade då en 200 stycken, men detta var tydligen blott en ringa del av det hela. Något senare hölls laga utredning å stället av tjänstgörande landsfiskalen i Boteå distrikt, J. Söderström, vilken lämnade upplysning om vad lagen föreskriver i sådana fall. Då överlämnades ett tusental mynt av markägaren, och några dagar senare en 400 stycken av upphittaren Bäckman.

Vad som räddades åt statens samlingar och vetenskaplig undersökning utgjorde sålunda omkring 1600 myntstycken. Fyndet anträffades i en hållighet efter något skrin eller dylikt. Träet var alldeles förmultnat, men rester av näver kunde iakttagas. Ett mindre antal lösa silverdelar tycktes ha varit beslag till det försvunna skrinet. För övrigt påträffades en bennål och en rund silverplatta med en fågelbild av okänd betydelse. Kanske var det något släktmärke eller någon av den hedniska

trons sinnebilder. I närheten av fyndet befanns jorden uppblandad med aska, och där påträffades kreatursben. *... som var vilje de rovljätta flen-*

Myntfyndet i Djuped är det viktigaste, som gjorts i hela Norrland. I åtskilligt påminner det om Stige-fyndet. Bland Djupeds-mynten har räknats 130, som präglats åt den förutnämnde fornengelske konungen Ethelred II, medan 520 befanns tillhöra hans efterträdare Knut den store, vars engelska regeringstid inföll mellan 1014 och 1035. Resten utgjordes huvudsakligen av tyska mynt, tillhörande ett stort antal typer och präglingar. En betydande grupp av dessa tyska mynt var präglade i Köln, andra härstammade från Augsburg. Vidare anträffades i samlingen 5 arabiska mynt och åtminstone ett ungerskt samt slutligen tre mynt, präglade åt den svenske Olov Skötkonung. Det bör märkas, att svenska mynt började slås först på hans tid, omkring år 1000. I ett som allt har Djupeds-fyndet ej innehållit något från senare tid än förra hälften av 1000-talet. Djupeds-fyndet påminner sålunda ganska mycket om Stige-fyndet både i fråga om myntens ålder och deras ursprung.

Hur kommer det sig, att sådana massor av främmande penningar hamnat i jorden hos oss, och när skedde detta? *... stunden.*

Ja, först och främst var jorden den säkraste kassakista man visste av i äldre tider, när man ej kunde förvara sina skatter inom fasta borgar och slott, som kanske var mindre säkra. Än i dag förekomma berättelser om lappar, som gömt silverpenningar på detta vis men dött ifrån sina dollda skatter. Så har det väl också gått med dem, som grävt ned dessa gamla mynthögar av minst 900 års ålder. Sedan får vi märka, att sådana mynthögar som de i Stige och Djuped anträffats på många ställen över Skandinaviska halvön. För korthets skull brukar de kallas ethelredsfynd. Och hur de kommit från utlandet är ingen gåta. Det är uppenbart, att de hemförts av kämpar, som deltog i de danska vikingatågen till England omkring år 1000. Vid denna tid blev England utsatt för oupphörliga härjningar av nordiska vikingahärlar. Och det är känt, att den svage Ethelred II fåfängt sökte köpa sig en varaktig fred av dessa fiender genom dryga krigsskatter, som blivit bekanta under

namnet Ethelreds danagäld. Men denna beskattning hade blott sådan verkan, att ju mer Ethelred utbetalade, dess mer ville de rovlustna fienderna utpressa. Och sålunda blev England slutligen alldeles barskrapat på värdemetaller för att åstadkomma dessa gagnlösa mutor. Ethelreds danagäld blev i England någonting jämförligt med vad Älvsborgs dryga lösen blev för Sverige under Gustav II Adolfs tid.

Sålunda är det otvivelaktigt, att Stige- och Djupeds-fynden är en del av vad kung Ethelred fick punga ut med på 1000-talet. Mynten ha gömts i vår jord av personer, som dött från dem. Sent omsider har de av en händelse påträffats 900 år senare. Tydligen har mynten ägts av kämpar, som tog del i de nämnda vikingatågen till England och fick sin andel av rovet som lön för sina bragder eller till sold åt underlydande krigare. Vi veta, att många svenskar kämpar tjänade i konung Knuts livvakt eller före honom under andra nordiska hövdingar i England. Det hela ger en stark antydning om att våra bygder redan före mitten av 1000-talet ej var främmande för samtidens större tilldragelser. Det var för resten vid denna tid, som bygdens invånare kunde nås av de första mer genomträngande väckelserna till kristendom.

I den omnejd, där Djupeds-fyndet gjordes, är liknande rön icke okända. I grannbyn närmast norr, Undrom i Boteå, hittades 1846 ett större antal utländska mynt från vikingatiden. I Lo, också inom Styrnäs, hittades 1760 ett 40-tal främmande mynt vid nedsättandet av en portstolpe. Det var fornengelska och andra penningar, förvarade i en näverryva, som nedlades i ett stenröse någon gång på gränsen mellan hednatiden och kristen tid. Också i Lännäs by av Överlännäs påträffades 1885 en större myntskatt.

Alla de här nämnda fyndplatserna i Ångermanland ligger inom en sträcka av halvannan mil efter Ångermanälvens norra strand. På andra sidan floden, i Saloms by av Torsåkers socken, har man vidare i en kvinnograv från vikingatiden anträffat ett par mynt, som präglats åt den frankiske kejsaren Ludvig den fromme, regerande mellan åren 814 - 840, en samtida med Ansgar, som han utsände till Nordens omvändelse.

Det stod klart för de svenska generalerna, att ryssarna kände sig ned
Zakarias Bång. Där skulle de gå över älven och sedan anfälla den svensk-
finska hären på norra sidan. Nu gällde det att ordna med försvaret vid

Den 6 december 1941 dog kyrkvaktmästaren i Alanäs församling Anders
Jakob Eklund. Eklunds morfar var den för oss alla så välbekante Sven
Duva, besjungen av Runeberg i "Fänrik Ståls sägner." Sven Duvas riktiga
namn var Johan Zakarias Bång. Han var född i Nyland i Finland år 1782 en-
ligt en flyttningsattest utfärdad av prosten Anders Collin i Lojo för-
samling. Attesten har följande lydelse: "Förre soldaten Zacharias Bång,
hwilken är född i denna församling den 19 April år 1782, äger förswar-
lig Christendoms kunskap, uppfört sig stilla och anständigt, ordenteli-
gen brukat Salighets medlen och sist den 6 Maji detta år; är så widt
mig kunnigt blifwit till ägtenskap ledig. Lojo den 24 Maji 1810. Anders
Collin."

I tidig ålder blev Zakarias Bång satt i lära hos en skomakare. Han fick
lära sig göra skor och blev så småningom skomakargesäll. Men vid 26 års
ålder inskrevs han som förstärkningskarl vid svensk-finska krigshären
i Finland och fick kämpa mot ryssarna under kriget 1808 till 1809. Det
berättas om Bång att han var en tapper krigare, men att han ibland upp-
trädde som en vildbasare och bärsärk. På tretton slagfält lär han ha
kämpat mot ryssarna. Andra påstår att det var nio. Han skall också ha va-
rit med i svenska hären, då denna tågade mot Norge.

Vid en strid i Finland lyckades ryssarna omringa en avdelning av den
svenska hären till vilken Bång hörde. Denne stod till slut på knä mitt
inne bland ryssarna och högg och stack åt alla håll. Den svenske gene-
ralen fick se Bång och ropade: "Du fäktar bra, min gosse, och du skall få
hjälp, bara du håller ut en stund till!" Om en stund kom en svensk trupp
och drev bort ryssarna, och Bång blev räddad.

I en annan strid blev Bång träffad i ena axeln av en muskötökula. Det
blev ett djupt sår, och Bång blev inlagd på en gård i närheten. Svenska
fältskärer behandlade honom men till ingen nytta. Det blev brand i såret,
och Bång plågades svårt. Flugorna lade sina ägg i såret, berättas det, och
maskar började kräla i det döda köttet. En dag kom en rysk trupp till
gården, där Bång vårdades. Några ryska soldater upptäckte, att en av de-
ras fiender låg sjuk där. De förde honom då till sitt läger, och Bång
blev inlagd på ett ryskt fältsjukhus. Han behandlades av ryska läkare.
Såret läktes, och efter en kort tid var han frisk och stark som förr.
Men nu var han krigsfånge hos ryssarna. Efter några dagar lyckades han
fly från det ryska lägret, och snart kunde han förena sig med sina kam-
rater i den svenska hären.

En tid senare hade den svensk-finska hären slagit läger på norra stran-
den av en stor älv. I närheten av lägret ledde en stor bro över älven.
Den bron kallades Virta bro. Medan hären låg där, kom en spejare och med-
delade, att en stor rysk här kom tågande ned efter älvens södra sida.

16

Det stod klart för de svenska generalerna, att ryssarna ämnade sig ned till Virta bro. Där skulle de gå över älven och sedan anfälla den svensk-finska hären på norra sidan. Nu gällde det att ordna med försvaret vid bron norra ände. Man laddade en hop kanoner med grytskrot. Några soldater, bland dem Bång, fick i uppdrag att rikta in en kanon i sänder mot bron och avfira kanonen, när ryssarna marscherade ut på bron. Bång stod färdig vid den främsta kanonen och vid sidan stod hans medhjälpare. Generalen kom för att inspektera. Han sa till Bång: "Sikta rätt nu, Bång!" "Med Guds hjälp," svarade Bång. Generalen red sin väg.

Nu dröjde det endast en kort stund, innan ryssarna var framme vid bron. En kort befallning hördes, och en trupp tågade ut på bron. När de främsta soldaterna hunnit över halva bron, fyrade Bång av sin kanon, och många ryssar dödades. Snabbt förde Bång och hans män bort den avskjutna kanonen och drog fram en ny, och knappt hade man hunnit göra detta, förrän en ny fiendetrupp marscherade ut på bron. Bång lät denna trupp gå ännu längre ut på bron än den första. När skottet gick, sopades alla ryssar bort från bron. På samma sätt gick det en tredje gång. Men nu hade ryssarna fått nog. Den ryska hären vände om och tågade tillbaka uppefter älven, och den svensk-finska hären fick i lugn och ro vila upp sig i sitt läger.

Den svensk-finska hären tvangs till sist att överge Finland. Den tågade in i Västerbotten och fortsatte söderut genom detta landskap ner till Ratan i Sävars socken inte långt från Umeå. Den ryska hären tågade efter. Till trakten av Ratan hade ryssarna fört över krigsfolk från Finland för att förstärka den ryska hären i Västerbotten. Det blev en häftig sammandrabbning mellan de fientliga härarna vid Ratan. Den svensk-finska hären trängdes undan, och ryssarna kunde tåga mot Umeå. Landshövdingen överlämnade staden till ryssarna mot löfte, att den inte skulle brännas. Men bönderna i byarna runt Umeå råkade illa ut. Ryssarna plundrade dem på nästan allt vad de ägde. Det berättas att några ryssar tagit en ko ur en lagård i Teg. När de höll på att slakta kon i en skog intill gården, smög sig en bonde fram mot dem med en bössa i handen. Ryssarna höll just på att taga ut vommen ur kon, när en av dem träffades av ett skott och ramlade in i kons tömda bukhåla.

Ett slag mellan ryssar och svenskar utkämpades vid denna tid på Rödbäcksängen, och om detta slag berättades länge i trakten. Bång skall ha varit med både vid Ratan och vid Rödbäcksängen. Men nu hade fredsförhandlingar börjat mellan de ryska och svenska regeringarna, och striderna upphörde. Den ryska hären låg kvar vid Umeå och fortsatte med att plundra i böndernas gårdar.

Medan den svensk-finska hären drog sig undan för ryssarna ner genom Västerbotten, blev Bång bekant med sin blivande hustru Anna Greta Baudin. Enligt födelseboken i Piteå landsförsamling var Anna Margareta Baudin

född den 3 april 1787, och hon hade en tvillingsyster, som hette Brita Sofia. Fadern var regementsskräddaren Erik Johan Baudin, och modern hette Anna Elisabet Grönback. Som ung var Anna Greta ganska vidlyftig. Hon rymde från sitt hem i sällskap med en fästman och med denne skall hon ha två döttrar. Dessa flickor blev adopterade av två barnlösa bondefamiljer i södra delen av Umeå landsförsamling. Dessa lät döpa de två flickorna som sina egna barn, och Anna Greta Baudins namn blev aldrig nämnt i dopboken.

När Anna Gretas fästman övergav henne, vände hon åter till föräldrahemmet. Hon fann att modern var alldeles nedbruten av sorg över sin bortrymda dotter. När hon kom in i salen i sitt föräldrahem, såg hon modern sitta i en gungstol, alldeles vit i håret och med darrande huvud och händer. Modern kände inte igen sin dotter, och Anna Greta ville inte tala om vem hon var. Hon frågade om Baudin var hemma, och modern svarade, att han var i sitt rum på övre våningen. När Anna Greta skulle gå dit, mötte hon sin far i trappan. Denne kände genast igen henne och utropade: "Anna Greta, är det du," och kramade om henne.

Nu stannade Anna Greta i sitt hem en tid. Under tiden slöts fred mellan Ryssland och Sverige. Men någon lägre tid hade inte Anna Greta tålamod att stanna hemma. Hon reste till Umeå, och där gifte hon sig med Zakarias Bång. I Umeå landsförsamlings vigselbok för åren 1807 - 1825 har antecknats som vigda den 13 juli 1815 avskedade soldaten Johan Zacris Bång, son till artilleristen Per Johan Bång och hustrun Maja Stina från Nyland, och Anna Greta Baudin från Röback, född i Piteå. Med tanke på Anna Gretas något vilda ungdomsleverne kan det vara av intresse att ta del av hennes inflyttningsattest från Piteå till Umeå. Attesten har följande lydelse: "Att afledne Skräddaren Er. Joh. Baudins Dotter, Anna Margareta Baudin, som för flera år sedan flyttade härifrån, är född 1787, ägde någorlunda Christendoms kunskap och oklandrad frägd, var till Herrans Nattvard admitterad och till äktenskap härstädes oanmäld, betygar. Piteå den 17 april 1815, Joh. Risberg. Adj." Det var kanske inte så farligt med det vilda ungdomslivet. En kvinna i Vilhelmina, Kajsa Grahn, var i sin ungdom bekant med familjen Bång. Mycket av det som berättas i denna artikel härstammar från Kajsa Grahn, som själv hört "Gam-Bångskan" berätta om sitt och sin makes äventyrliga liv. Man kan kanske utgå från att Anna Greta Bång överdrev en aning.

Bång och hans hustru bodde ett par år i Umeå, där Bång försörjde sig och familjen som skomakare. Familjen hade utökats med en son Johan Reinhold, född den 15 sept 1815.

Från Umeå flyttade familjen Bång till Lycksele. Även här försörjde han sig som skomakare. Han bodde med hustru och barn i en liten stuga intill den bergshöjd, som i senare tid blivit kallad Bångberget. Där skall finnas ett minnesmärke till hufvästande av Johan Zakarias Bångs minne.

I Lycksele råkade Bång i ovänskap och slagsmål med än den ene, än den andre. När samerna kom till marknaderna i Lycksele, slogs Bång med dem. Följden blev att Bång fick ett dåligt rykte i hela Lycksele socken, och detta dåliga rykte spred sig till grannsocknen Vilhelmina. Medan familjen Bång bodde i Lycksele föddes en dotter, som döptes till Laura Johanna Bång.

Bångs hustru Anna-Greta trivdes inte i Lycksele, och Bång beslöt därför att med sin familj flytta till någon plats i Vilhelmina, där hust-run kunde få det lugnare. Denna flyttning ägde troligen rum tidigt på sommaren 1830.

På den tiden var det inte lätt att flytta från Lycksele till Vilhelmina. Det fanns ingen landsväg, och på de smala gångstigarna genom skogar och över berg fick familjen ta sig fram till fots. Sina tillhörigheter fick de bära på ryggen. Sonen Johan Reinhold kunde gå själv men dottern Laura måste bäras. Till slut kom familjen fram till Volgsjö, kyrkbyn i Vilhelmina. Men i eller i närheten av denna by ville de inte bo, utan vandringen fortsatte till byn Laxbäcken vid Malgomajsjöns sydöstra ände. I den byn fick Bång köpa en båt, och nu blev resan lättsammare. Första dagen rodde familjen till Strömnäs, där de övernattade. Andra dagen fortsatte de och landade i den s.k. Prästlänningen, där Gäddbäcken rinner ut i Malgomajsjön. Där drog de upp båten på land och följde sedan Prästvägen. Frampå dagen kom de fram till en sjö, som de senare fick veta hette Vuollelite. När de stod på stranden, fick de se en lappkåta på en udde. De såg också en rökpelare stiga upp från kåtan. Bång tände upp en eld, och efter en stund kom en båt roende. I båten satt en same. Bång bad att han och hans familj skulle få bo i kåtan en tid, och det fick de. Samen, som familjen Bång bodde hos, hette Bengt Andersson. Han hade en renhjörd, men den skötte hans barn om uppe på fjället. Samen Bengt Andersson berättade att han och hans hustru nu på äldre dagar bodde i den här kåtan hela somrarna och att de då uteslutande höll på med fiske. Det var han som berättade, att sjön hette Vuollelite och att svenskarna kallade den Litsjön. Älven som med en fors rann ut i sjön hette Kultsjöån, och den kom från sjön Gaskelite. Fjället norr om Vuollelite hette Njakafjället.

Familjen Bång kom bra överens med samerna vid Vuollelite. Bång fick genast efter ankomsten följa med Bengt ut på sjön, och de fick så mycket fisk, att det räckte till båda familjerna. Även fruarna blev goda vänner. Anna Greta Bång hade stor förmåga att bli bekant med folk. Hon hade lätt för att prata och vinna förtroende. Sedan familjen Bång bott ett par veckor i samernas kåta, byggde Bång en egen kåta åt sig och de sina.

Under morgnar och kvällar tóg fisket all tid i anspråk, men på dagar-

na gick Bång och hans son omkring i trakten och sökte efter en lämplig plats för ett nybygge. De fann en sådan plats på en sluttning vid Vuollelites norra strand nedanför Njagafjällets branter. Men när det började lida mot hösten tog familjen Bång avsked av sina nyförvärvade vänner och vände åter till sina gamla hemtrakter. De fick emellertid löfte att få komma tillbaka nästa vår, och det gladdede dem mycket.

Bång och hans familj vandrade nu Prästvågen tillbaka till Malgomaj. När de kom till Prästlänningen, fann de sin båt oskadad. Vid Volgsjöns sydöstra ände drog de upp båten och gömde den långt inne i skogen. Sedan följde de Ångermanälven till Åsele och genom Fredrika socken till Bjurholm. Där stannade de, och där lämnade sonen Johan Reinhold sina föräldrar. Han hade tagit plats som dräng hos en bonde i Degerfors socken.

Under sin vistelse i Bjurholm ansökte Johan Zakarias Bång i september 1831 att få anlägga ett nybygge på den av honom utvalda platsen vid Vuollelite. Han fick till svar att syn skulle förrättas sommaren 1832 på dagar, som vederbörande kronolänsman hade att bestämma.

Bångs hustru Anna Greta kallades, tog sin dotter ned till Umeå landsförsamling. Under vintern bodde de i de bondgårdar, där hennes två äldsta döttrar hade sina hem. Hon arbetade på gårdarna i trakten och blev både väl sedd och väl bemött.

Även Bång lämnade Bjurholm. Han tog reda på några av sina forna krigskamrater, och hos var och en av dem stannade han en tid. Han lagade skor och gjorde nya skor och tjänade bra med pengar. Men när det blev vår började Bång längta tillbaka till fjällen. Han sökte upp sin hustru och dotter i Umeå landsförsamling, och han lejde skjuts av bönderna i byarna utmed vägen till Strömnäs. Längre gick det inte att åka. Familjen stannade i Strömnäs till dess Malgomaj blev isfri. Då lejde Bång en man, som rodde dem till Prästlänningen vid Gäddbäckens mynning. Samma dag hämtades de vid södra stranden av Vuollelite av Bengt Andersson. Bång hade köpt en hel del husgeråd under vintern. Bl.a. hade han köpt några nya nät. Dessa blev nu till stor nytta, därför att Bengt Anderssons nät var gamla och mycket slitna. På Bångs nät fick de båda männen massor av fisk.

Under sommarens lopp började Bång odla upp en liten åker på platsen för sitt tilltänkta nybygge. Men på den åkern kom Bång aldrig att så korn eller sätta potatis.

Den 11 juli 1832 kom kronolänsmannen Eleazar Rhen i Strömnäs i sällskap med nämndemännen Per Jakobsson i Skansholm och Elias Edman i Strömnäs för att förrätta syn på lägenheterna till Bångs

Men en energisk nybyggare skulle kanske klara sig. På denna grund tillstyrkte synemännen ett nybygge med namnet Bångnäs på de utsynade ägorna.

Men bönderna i Vilhelmina socken ville inte att Bång med sitt dåliga rykte skulle få bosätta sig i Bångnäs. De protesterade på en sockenstämma den 29 september 1832 och ett protokollsutdrag skickades till berörda myndighet. Detta gjorde kanske att det tog flera år, innan tillstånd till det begärda nybygget medgavs.

Varje sensommar reste Bång med hustru och dotter ned till kusten, och varje vår kom han tillbaka till sin kåta och sin gode vän Bengt Andersson. Varje vår hoppades han, att tillstånd till nybygget skulle ha beviljats. Men ingen sådan handling hade anlant med posten. Bång insåg till slut att han måste överge tanken på ett nybygge i Bångnäs, och den 10 april 1845 sålde han sin rätt till nybygget. Köpare var Olof Hansson från Saxnäs. Sedan flera år tillbaka var då Bång bosatt på nybygget Fjällbonäs.

Under sina sista år var Zakarias Bång svag och orkeslös och hade svårt att försörja sin familj. Sonen Johan Reinhold, som bodde i Kroksjö alldeles intill Fjällboberg, hjälpte dem så gott han kunde. Gam-Bångskan, som hustrun Anna Greta kallades, tog sin dotter med sig och gav sig ut på tiggarfärder framför allt i östra delarna av Vilhelmina socken. De kunde vara borta flera månader i sträck. Under tiden bodde Bång alldeles ensam i Fjällboberg och stökade och ordnade efter bästa förmåga. När kvinnorna kom hem igen, hade de med sig både mat och annat, som de fått av givmilda människor. Man kunde rentav leva i överflöd en tid framåt i stugan i Gamla Fjällboberg.

En gammal kvinna i Strömnäs, Kajsa Grahn, har som redan nämnts berättat en hel del om Zakarias Bång.

Bång var liten till växten, men han var stark och hade ett mycket hetsigt humör. När han var på sjön och tog upp nät och inte fick loss fisken fort nog, kunde han ta kniven och skära loss den. Var hustrun Anna Greta ful i munnen mot honom, hände det att han tukade henne handgripligen med hjälp av en bred läderrem. Sällan såg man Bång berusad. I sällskap var han mycket tystlåten. När Bång och hustrun besökte kyrkplatsen var de alltid välklädda, och Bång hade då sin tapperhetsmedalj hängande i ett blått band på bröstet.

Egendomligt var att Bång inte tålde att höra talas om krig. Han blev då alldeles vettlös, tog närmaste lösa föremål och slog i vilt raseri åt alla håll. Då gällde det att hinna undan fortast möjligt.

Det var tre händelser som Zakarias Bång varit med om under kriget,

och då han gjort saker, som han sedan bittert ångrade. Tre ogärningar sade han själv på sin dödsbädd.

Under striden vid Rödbäcksänget, där Bång som redan berättats var med, såg han en rysk soldat kasta ifrån sig geväret och gömma sig i enlada. Upphetsad av striden sprang Bång efter och stack ned ryssen. Efteråt kände sig Bång som en mördare. Han hade ju dödat en vapenlös man.

Den andra svåra ogärningen hade han under ett krigståg mot Norge strax efter striden vid Rödbäcksänget. Under detta krigståg hade en svensk trupp råkat i strid med en liten norsk styrka, som måste fly. Efter striden fick Bång se en sårad norsk soldat ligga bredvid en stig. Bång tyckte synd om den sårade och hjälpte honom, så att han fick ligga bekvämare. När Bång sedan gick vidare, råkade han vända sig om. Han såg då, att norrmannen krafsat till sig geväret och nu siktade på honom. Bång blev ursinnig och sprang tillbaka och slog ihjäl norrmannen.

Men det plågsammaste minnet för Bång var följande händelse, som också inträffade under krigståget i Norge. Under en strid lyckades norrmännen skjuta alla hästar för den trupp som Bång hörde till. En general som var med i truppen frågade soldaterna, om inte någon av dem kunde skaffa åtminstone en häst. Men ingen ville göra det frivilligt. Norrmännen låg nämligen runt omkring och sköt på alla, som aldrig så litet avlägsnade sig från det svenska lägret. Till slut steg Bång fram. Han skulle göra det. Långe smög Bång omkring i skogen. Slutligen hittade han en liten stig, som han följde. Sedan han gått en lång sträcka, mötte han en flicka, som hade tre hästar med sig. Den första hästen drev hon framför sig, den andra red hon på, och den tredje ledde hon i ett rep. Hon var på väg till norrmännens läger med hästarna. Bång befallde flickan att lämna hästarna till honom, men hon låtsades inte höra. Så skedde en andra gång. Tredje gången skrek flickan: "Jej levner ikke min fars ök åt dæg, din svenske blodhund." Bång blev då ursinnig. Han rusade fram med geväret framför sig och stack bajonetten rakt genom bröstet på flickan. Sedan tog han hästarna och ledde dem till svenskarnas läger, där han fick mycket beröm. Men den händelsen kunde Bång aldrig glömma, och minnet av den döda flickan plågade honom ofta.

Men Bång grämde sig också över en ogärning, som han inte utfört. När ryssarna härjade längs svenska kusten, hotade de som förut berättats att bränna och plundra Umeå, om inte staden gav sig utan strid. Det gick som ryssarna ville. Då landshövdingen stod på rådhustrappan och underhandlade med fienden, befann sig Bång i närheten. Han hade lätt kunnat rusa fram och döda landshövdingen. Men hangjorde det inte, och detta grämde honom på gamla dagar.

Bång låg länge sjuk. Enligt kyrkböckerna avled han den 12 april 1845. Han var då 63 år gammal. Den 20 i samma månad begravdes han intill nya kyrkan i Vilhelmina. Blott ett barn hade före Bång blivit begravet på denna kyrkogård. Hans grav grävdes intill en stor asp, som på den tiden stod i sydöstra hörnet av kyrkogården. När församlingens kyrkoherde läste tacksägelsen över den döde krigaren, läste han också upp personalier om den ävlidne. Där stod uppräknat alla strider och fältslag, som Bång deltagit i, och det sades om honom, att han visat stor tapperhet och oräddhet. Kanske hans hetsiga humör spelat en viss roll härvidlag. Men folk fick nu veta vilken duktig krigare de haft mitt ibland sig.

Bångs hustru Anna Greta levde ytterligare i 11 år. Hon dog den 13 juli 1856. När hon insjuknade, hämtades hon av sonen Johan Reinhold till Kroknäs. Hon var svårt sjuk, och man förstod att döden var nära. En kväll såg folket i byn Lövnäs vid Datiksjön, att en stor eld med höga lågor liksom gled fram över sjön. Dagen därpå kom en båt med Anna Gretas kista. Det var fegelden folket i Lövnäs hade sett. I början av 1800-talet bodde på östra delen av Gitsfjället en förmögen same, som hette Lars Larsson. Denne hade flera söner och döttrar. En av sönerna hette Nils. Nils ville inte bli renskötare. Han skulle skaffa sig ett hemman eller nybygge, och bli jordbrukare. Giftna sig tänkte han också göra. Hans utvalda hette Laura och var dotter till Zakarias och Anna Greta Bång. Men dessa två kunde inte tänka sig att få en same till måg. Liksom inte heller Lars Larsson ville ha en svenskflicka till sonhustru. Ofta hände det under mörka kvällar, när Nils Larsson smög sig fram till Bångs stuga i Fjällboberg, att han i stället möttes av Bången själv som med en käpp jagade honom på flykten. Men Laura var envis och till slut måste hennes föräldrar ge med sig. De unga två fick giftna sig, och det blev ett ståtligt bröllop. Men nu måste de nygiftna skaffa sig ett eget hem. De kunde inte bo i Fjällboberg någon längre tid, och till Nils Larssons hem på Gitsfjället fick de inte komma. Där var de portförbudna. Efter diverse krångel antogs Nils Larsson den 12 sept. 1851 till första åbo på nybygget Hällfors. Familjen fick 20 års skattefrihet men skulle under frihetsåren utföra byggnads- och odlingsarbeten för minst 37 riksdaler och 50 öre årligen.

Nils Larsson var inte någon jordbrukare och inte hade han några anlag att snickra. Under de första åren hade familjen gott om pengar och renar, som Nils fått ärva efter sin ävlidne fader. Men familjen måste leja både för husbygge och odling. Troligen var både Nils och Laura dåliga hushållare, och när åtta år gått hade gått, hade de så stor skuld till handelsmannen Fredrik Nerpin i Rönnäs att de

var tvungna att sälja sitt nybygge till honom.

Familjen hade många barn, enligt uppgift 10 stycken, och bodde inhysses som det hette på den tiden, d.v.s. de fick själva hyra sig bostad. Hustrun Laura påminde mycket om sin mor Anna Greta. Hon hade stor förmåga att bidra till familjens uppehälle. Hon skaffade sig arbeten på olika håll i socknen. Särskilt duktig var hon att karda ull och spinna. När barnen var sex, sju år fick de ta plats som sytare. När de blev några år äldre fick de försörja sig som getare, och när de konfirmerats skaffade de sig dräng- eller pigplatser.

Nils Larsson lyckades få plats som hästgetare, och det var ett arbete, som han trivdes med. Inkomsten från detta arbete var bra att ha under vinterhalvåret.

Två av sönerna reste till Amerika, där de tog sig släktnamnet Bong. Från dessa söner härstamma flera framstående män i Minnesota - en sonson skall ha blivit borgmästare berättas det. En sonsons son stupade i första världskriget.

I Vilhelmina socken bor fortfarande många kvar, som kan räkna sina sina anor från Zakarias och Anna Greta Bång.

Två av Nils och Laura Larssons barn flyttade till Alanäs. Mest bekant är kanske förre kyrkvaktaren Anders Jakob Eklund. Anders Jakob var född den 3 augusti 1856 och dog den 6 december 1941. Han var då 85 år gammal. Enligt uppgift flyttade Anders Jakob till Alanäs från Vilhelmina år 1875. I början försörjde han sig bl.a. som poststationsföreståndare och avmätare hos Kramfors. Ibland fick han hjälpa dåvarande organisten men olika arbeten i kyrkan. Han skötte sig bra och detta hade till följd, att han efter några år fick plats som kyrkvaktmästare. Denna tjänst innehade han till den 5 juni 1930. Vid sin avgång belönades han med Patriotiska sällskapets stora guldmedalj.

Den ljuskrona av trä, som hänger i Alanäs nya kyrka, bör påminna oss om Anders Jakob Eklund. Den hängde liksom de två övriga kronorna först i kapellkyrkan. Men den var trasig, så den togs ned och blev inlagd i en skrubbe i kapellkyrkan. Men Anders Jakob tyckte att kronan borde repareras, och när den nya kyrkan byggdes gick han till komminister Hasselgren och framförde sina åsikter. Hasselgren blev intresserad, och följden blev att kronan ställdes i ordning och hängdes upp på sin nuvarande plats.

Anders Jakob Eklund hade också en syster, som var gift och bosatt i Alanäset. Det var Anna Maria Nilsson född i Vilhelmina den 28/4 1848 och gift 1874 26/7 med Karl Erik Lidberg från Nylia i Vilhelmina. Anna Maria Nilsson dog 1905 12/2.

Prästvägen.

I berättelsen om Zakarias Bång talas om en väg eller rättare sagt en stig mellan sjöarna Malgomaj och Vuollelite. Bång med familj gick denna stig många gånger. I sin bok "Gamla byar i Vilhelmina" berättar O. P. Pettersson om denna stig.

Namnet "Prästvägen" kommer av att prästerna gick den under sina ämbetsresor upp till Fatmomakke. I regel skedde detta vår och höst och i sällskap med bland andra länsman.

Vägen började i Gäddviken vid Gäddbäckens utlopp i Malgomaj. "Prästvägen" var en stenig gångstig, som slingrade sig över höjder, över myrar och gyttjepölar. Så småningom blev den sankaste myrarna och gyttjehålen spångade.

Stigen var c:a 2 mil lång, och när man gått nära en mil, nådde man en tall, som kallades Prästtallen. Där blev det rast. Ur konten togs brännvinsflaskan fram. Det var nämligen sed att nu skulle alla vandrarna ha en sup. För benens uppmjukande - påstods det. På stammen av denna tall måste varje präst, som gick förbi, skriva sitt namn. Men en klåfingrig nybyggare högg ner tallen och förstörde på så sätt detta gamla minnesmärke. Nybyggaren skulle ha virket till skovelämnaren.

Nästa rastplats låg vid Prästkällan. Det var en kalkkälla i närheten av Grankullen. Varje präst måste dricka ur denna källa.

Ännu en vilplats fanns det, och den låg vid en tall ute på en myrholme.

Men sedan var det inte långt till Vuollelite, och där väntade rod-dare, som med båtar fraktade de resande vidare.

Ännu en gammal sed skall omnämnas. Med på resan var några bärare med kontar på ryggen. Särskilt tunga var kontarna på hemvägen. Då var de nämligen fullpackade med "hälsningsostar". Varje same, som var noga med sitt anseende, skulle ge prästen en ost, när han gick fram och hälsade på prästen. Därav namnet "hälsningsost".

Nu är Prästvägen ett minne blott. Nu åker både präster och vi andra i bil på landsvägen upp till Fatmomakke.

Personregister:

Anders Jakob Eklund Al 30

Anna Maria Nilsson Al 92

Isak i Bielite

Västerbotten 1965

Han var ingen skövlare, Isak. Han brukade inte skryta och briljora med sina jakter och fångster. Det var först sedan han blivit god vän med hon söder om Bielite. Kojan var på tre sidor timrad av grova fjällgranar. Men på den fjärde sidan mot backen bestod väggen mest av jord och sten med en öppen spis murad av skiffersten. I kojan fanns en väggfast slaf, ett grovt tillyxat bord, ett par bänkar, en huggkubbe och några lådor, som anlägga och riktiga. Han var i alla avseenden en riktig karl, Isak, i allt användes till förrådsrum. Ett litet fönster fanns i väggen på framsidan invid han företog sig, och i allt vad han berättade. Ville man ha hjälp och råd av honom i någon angelägenhet, som gällde fjället eller jakt och fiske, ett hänslås i en kätting.

Kojan låg väl skyddad för insyn i den urgamla granskogen under Gitsfjället. Den fiskrika Bielitesjön låg några hundra meter nedåt mot norr, och

i ryggen mot söder steg backen i remmar mellan myrlaggar upp mot fjället. Det var inte långt upp till björkskogen och kalfjället. På andra sidan sjön gick den nybrutna landsvägen till Kultsjön och Saxnäs. Isak hade valt boplatsen på sydsidan för att bo nära fjället och för att få vara ostörd och ensam. Han var inte någon enstöring, som ville undvika människor. Men han ville helst gå för sig själv, när han strövade omkring i fjället och i skogen. Han ville helst vara ensam om det vilda i markerna, där det fanns björn, älg, varg och järv, lo och räv, hare och skogsfågel av olika slag. Hans största nöje var att få ströva omkring miltals och utforska fjällvidderna. Han kände alla raviner och snår, alla skrymslen och vrår, alla djurens stråk och vanor inom - som han sade - sitt distrikt. Han visste, var björnarna, älgarna och småviltet brukade hålla till, lade järn vid åtel, satte snaror för hararna och fågel. Han använde förstås också skjutvap. Han hade en studsare, som han skötte och smorde och var aktsam om som en mor om sitt lindebarn, och en dubbelbössa, som han mera sällan använde. Med studsaren sköt han både storvilt, hare och fågel. Isak hade säkert öga och säker hand.

- Bäre jä sjure rektit, sä no fäll ä. Men jä skjut int förr än jä ä sä - ker, sa han en gång, när han satt och smorde studsaren. Eljest var han min-

sann inte noga med sina tillhörigheter.

- Har du skjutit många rovdjur?

- Ja, nog ä dä någre, som fått gå vä.

Han var ingen skrävlare, Isak. Han brukade inte skryta och briljera med sina jakter och fångster. Det var först sedan man blivit god vän med honom, som man fick del av hans upplevelser och äventyr i skog och mark, och de var otaliga. Med stilla humor, lugnt och sakligt brukade han berätta om de mest otroliga upplevelser, som säkerligen i detalj var sanningsenliga och riktiga. Han var i alla avseenden en riktig karl, Isak, i allt vad han företog sig, och i allt vad han berättade. Ville man ha hjälp och råd av honom i någon angelägenhet, som gällde fjället eller jakt och fiske, visste man, att vad Isak sa var riktigt. Han hade nog också många upplevelser och äventyr, som han behöll för sig själv och aldrig talade om för någon människa.

- En Anselius ä nog en kraftig en kär ä nog känn en fjälle, men han skra-
dullingar och med litet av varje eftersom det passade. I många år var han
vel ä lög så myttje, så en få allri tro en. Jä tyck int om tocke folk, sa
han en gång om en annan känd storjägare i trakten.

Isak hette egentligen Per Arvid Isaksson och var bondson från Gubbhögens
by i Alanäs socken i Jämtland. Han var en välväxt, grovlemmad och grann
karl, muskulös och med ett urkraftigt bröstparti. Han var stark som en
oxe och vig och kvick i kroppen, när det bar till. Eljest var han i van-
liga fall något sävlig. Han hade ett markerat ansikte med rena ansikts-
drag, en kraftig näsa och en snusfylld buktande underläpp. Ett par vän-
ligt leende ögon lyste gott, när han träffade vänner och bekanta och satt
och småpratade och berättade. Då log han så hjärtinnerligt förnöjt, sär-
skilt om han fick en sup eller en kask. Isak var en godmodig vänlig män-
niska, som ibland tog sig ett rus, men även då var han vänlig och trevlig,
för han hade ett gott ölsinne.

Personligen kände jag Isak sedan jag var barn och blev vän med honom,
sedan jag fått sommarviste i Stalon. Jag brukade ofta söka upp honom i
hans koja vid Bielite, och ibland kom han ner till Stalon och låg över
nån dag. Vi hade då alltid trevligt tillsammans. Mamma Eva var han för-

tjust i, och hon trivdes i hans sällskap.

- Doktorinnan, ho ä en förunderlig människ. Ho arbet å står i vä et, ä gla å vänli som en vanlig människ. Du har då fått deg ett rektit fruntimmer, men så har du fått rektiga pajka.

Hur hade nu Isak hamnat i Vilhelmina? Och till sist i kojnan vid Bielite under Gitsfjället? Det kan nog ha funnits många omständigheter, som samverkat till det. Hans kärlek till jakt och fiske och livet i vildmarken har väl varit en bland anledningarna.

Men det lär också ha varit en olycka, som blivit närmaste anledningen till att han försvann från Gubbhögen och Alanäs. Det har berättats, om det nu är sant, att han en gång på en dansbana i fyllan och villan blivit överfallen och retad, kommit i slagsmål och "använt mer våld än nöden kräver!"

Efter den historien "for han å gåle" upp till lappmarken. I Vilhelmina arbetade han i skogsarbete och flottning, i vägarbete, med röjningar och odlingar och med litet av varje eftersom det passade. I många år var han maskinist och ånbåtskarl åt bröderna Lundberg, när deras båtar gick på Volgsjön och Malgomaj. Flera år levde han, enligt vad han själv berättat, enbart på jakt och fiske. Det var några vintrar så gott om fågel i skogarna mellan Malgomaj och Vojmsjön, att han under goda dagar kunde skjuta flera tiotal gråfågel per dag. Ibland lyckades han också fälla något storvilt. Han var nog inte så noga med jakttiderna, den gode Isak. I lappmarken jagade förr vem som helst var som helst och när som helst. Ingen fäste sig vid om det var kronomark, lappskatteländ eller bondeskog. Hur skulle man egentligen kunna kontrollera vad som skedde i de vidsträckta skogarna och ödemarkerna?

Isak fann sig gott i ödemarken. Han fick vänner, och han blev kvar i Vilhelmina i hela sitt liv. Någon kontakt med hemmet i Gubbhögen hade han inte. Hans bästa vän blev O.A., Olle Persson från Skansholm. Denne var jägare och fiskare som Isak själv. De arbetade tillsammans och delade ofta ljuvt och lett i gemensamma äventyr i skog och mark. När de åldrades, och O.A. blivit en förmögen man med hemman, sågverk och handelsbod, såg han alltid till att Isak inte skulle lida nöd. Isak hade aldrig haft sinne

för pengar eller denna världens goda eller förtänksamhet att tänka på en tryggad ålderdom. När O.A. drunknade under flottningen i Holmforsen i Storån, var det Isak som mest energiskt gick efter ån och letade och till sist fann honom, där han låg och flöt mot en sten i Metsselet.

Då Eva och jag med barna var ute och plockade hjortron, brukade Isak följa med till Gäddbäcksmýren under Gitsfjället, och där hade vi alltid trevligt tillsamman. När vi var ute och fiskade, hade vi ofta Isak i sällskap. Då var han på sitt bästa lynne och undervisade pojkarna i fiskets mysterier och finter. Vi drog ofta upp båten genom forsarna och låg ute över nätterna. När pojkarna blivit större, jagade vi också tillsammans. Isak förblev alltjämt, även sedan han blivit gammal, rörlig i skog och mark, fast han fått en del ålderdomskrämpor med vattenkastning och led av kronisk inflammation i ena knäleden, som utvecklade sig till en slinkled. Han spårade hararna på tappterna ibland bättre än hundarna.

- Haran har jäg allri bruke jaga vä hunna. Jäg ha iblan sköte på legan, sen jä spåra, å för dä mästa ha jä bruke snara. Jä ha int hadd na harahunna, bära älghunna. Ja, nog ha hunna iblann tage opp haran, så jä ha fått skjut, men jä ha allri brytt me om å öv hunna på haran. Ä hänn hunna du har, Lasse, driv bra, så dä kan nog va ett nöje tell å jaga haran mä töcke hunna. Lasse och Isak jagade i Fatsjöluspen. Det var sent på hösten, och det hade fallit lite snö, som låg fläckvis kvar i skogen och i baklanden. Marsån gick öppen. Haren gick i vida bukter i Baldberget. Sen blev det tappt nere vid ån, och hundarna kunde inte reda upp tappten. Isak gick ner till ån och fann snart, att haren summit över ån. Han såg, hur haren hoppat längs stranden på stenarna. Ibland hade han hoppat ner i vattnet, så att stenarna var blöta. Isak såg, var haren gått i vattnet och summit över, och var han tagit iland på motsatta stranden. Drevet gick sen vidare på andra sidan kring Anselms ägor.

- Häne ti berge ha jä sköte flera loa. Jä minns en höst. Ja va i Stalon väst i byn - sått å drack kaffe. Då komme dä in en käring östifrån byn å ho hadde sett en lo gå över vägen mellan gåla östat. Dä hadd snöge, så dä va fin spårsnö. Jä rest mä genast, tog studsarn å ga käringa två kronor

till tack för spöre. Å sen ga jag mäg iväg. Spöre gick kors å tvärs över Stalonberge, å till sist komme jä änna hittan till Blaberge, inna jä komme på lon, så jä fick skjut. Då va en tå de största varglo jä ha sköte. Skinne va så stort, så dä nådd änna från take tell gölve. Jägmästar Cassel köfte sen skinne.

- Har du skjutit nån kattlo?

- Kattloa ä minner å jussom kortare å stadigare ti kroppen. Dom ä nog inte så vanli. Jä ha bäre fått skjut en kattlo. Skinne va vackert mä mörka fläcka.

- Tar lon alltid unnan? Går den inte till anfall ibland?

- Han ta unna. Nån enda gång kan han ta emot, när han si dä han int kan håll unna. Dä va en vinter, då jä högg timmer på Gäddbäcksberge. Då komme dä en lo å geck över på Mocken. Jä to skibena å ränne ätten å hann opp en dä på Handsktumsele. Jä ränne allt va jä va go för, för å hinne opp en. Då vänne han där på sele å komme emot mäg å fräst. Jä sköt en på tie meters håll.

- Du har allt skjutit en massa djur, du Isak?

- Ja, jä får erkänn, dä jaktlusta ha väre så stor, så jä ha sköte, när jä ha komme tell. Men jä ha tage reda på djure å slakte ordentligt å ställt så jä ha förvare kötte. Jä ha salte å törke å rökt å så ha jä ju gett bort och sålt na iblann, kött som jä int själv ha kunne gjort mäg nytta tå. Ha jä sköte en eller två älga på en vinter, så ha jä ju hadd kötte för mine behov å mer till.

- Hör du, doktorn. I vintras komme jä på en viträv där på Bielite. Han ä nog fridlyst, men jä kunne int hall meg. Jä sköt en, å skinne ha jä ti ko - ja. Vell du ha skinne, så ske du fået.

- Tack ska du ha. Viträven är ju sällsynt och nästan utrotad i våra fjäll. Det är väl ändå skada.

- Ja, dä va no onödigt. Vi ha no någre viträva kvar sö på Gitsfjälle. Spöra ä minner, å så gå viträvan på ett särskilt sätt. Jä tro no, dä jä kan säga, dä finns någre kvar.

- Har du skjutit några järvar då?

- Jä ha int brukt hall ätte järven,anne än då jä händelsevis stött pån. Siste järven jä to,ränne jä opp å slo inhjäl där på Vuoleelite.Dä va före om dan där på sjön,men snön bar inte järven,så jä hann opp en.Dä va en stor karibel.Skinne va mörkt,nästan svart.

Isak var en gammaldags skidlöpare,som hade skidor av olika slag för skar-snö och lössnö.Han gjorde sina skidor själv.En påsk,då vi var uppe i Bångnäs för att åka skidor och pimpla röding,var jag ilag med O.A. och Isak.Vi firade helgen tillsammans - några vackra soliga påskdagar.

Jag besökte genast jag kom upp Isak i hans koja under Gitsfjället.Kojan låg nedbäddad i snön och gick nästan ihop med backen.På framsidan hade solen börjat tina snön och blottat skräp och matrester,som Isak strött omkring.Det droppade från taket.Vid ena gaveln fanns en avskrädeshög av fisk och köttrester.En hel hop lavskrikor flög nyfikna på sina tysta vingar omkring,visslande och småpratande och plockade i avskrädeshögen.De brydde sig ej alls om,att vi kom utan var alldeles ogenerade.Isak hade sett oss och öppnade dörren.Då flög alla lavskrikorna alldeles in på oss och den öppna dörren och Isak.

- Ja tror du har tämjtt köksikan?

- Jä bruk matan.Jä ske jussom ha na sällskap jä å.

Utanför kojans stod skidor på lut mot väggen.Ett par terrängskidor av björk rätt breda och långa med höga brätten.De var av i södra lappmarken gängse Tärna-typ.Vidare en kort tjurskida,andurn,och en ej alltför lång skida klädd med skinn,älgballingar.Längre bort vid väggen stod till sist ett par rätt långa väldigt breda skidor.De var lätta och tunna,särskilt gjorda för att användas i lössnö.

- Du har en hel uppsättning av skidor,ser jag.

- Ja,jä gett no ha,så jä ska reda mäg i alle vär.Ä hänn skibena - han pekade på Tärna-skidorna - bruk jä no för dä iste.Andurn bruk jä iblann,när jä far upp på fjälle.Han ä bra å spark vä.På den här skia ha jä satte älgballinga för å tag mä fram,när dä ä skaran å ishalka.Breskibena bruk jä ti nysnön,så jä int ska sjonk ne.Jä ha gjort dem sjölv,som jä vill ha dem.

Jasså, ji ha komme opp. De va tursamt, då ji ha fått finväre.

- Vi ha tänkt pimpla röding på Bielite. Ska du bli med?

- Då ä bra vär i dag, så ji ske no få rödingen. Han bruk ta bra ti solske-
ne. Jä va häromdan å tog mäg någre vackra fiska, så jä ha no färskfisken
jä å. för nan slovli jakt. Då illistigaste jä ha vöre vä på hände en gång.

Vi rände tillsammans ned till Bielite. Isak flöt obehindrat ovanpå snön
på sina Tärna-skidor. Jag hade ett par terrängskidor från Sandströms skid-
fabrik i Sollefteå, beräknade för 110 kg. Det bröt igenom, och jag gick där
och pulsade i snön. Jäll styrhytten å viste mäg älgen, å så komme vi sans,

- Nä, du ha för spä skiben, doktor, när dä bryt igöning på ä dän vise. Men
så ä du föll å en rekti köttoxe. Ja, ursäkta. Jä men int na ille för kött-
oxe ä dä bäste jä vet. han båten mot älgen, som san mot sörsia tä sjön.

Vi pimplade och fick fisk och kokade kaffe i solskenet på stranden. Isak
följde med till Bångnäs och blev med oss under påsken, och vi hade en verk-
ligt trevlig påsk tillsammans med O.A. och Isak. aktersalongen å unre,

- Hur många björnar har du egentligen skjutit, Isak? maskin. När vi kom-

- Då ä nog inte så mång jä fått skjut. Jä ha hadd otur. Siste björn hadd jä
å Olle ringa in på Njaka. Vi skull sälj ringen, men dä va ingen, som ville
betala nog myttje, så vi skull jaga tån själv. Ja, vi skrev no till däg å
frågte, om du ville va vä, men du kunne int komma. Vi va fyre i lag. Erik i
Bångnäs fick vara vä han å, fast han int va nån jägare, för björn låg in-
ne på hans skifte. Vi ställd en Erik på pass på landsvägen nol om Bieli-
te där vä bäcken från Stenhövertjärna. Ringen va nog så stor, så vi kunne
inte veta precis, vars björn låg. När han geck opp, gan säg iväg, inna vi
hadd fått sin. Så fort vi såg, där han gått, så rände vi ätte. Spöre geck
mot Stenhövertjärna, å vi vänte bäre dä skull smäll för en Erik. Men int
small dä, å när vi kom fram till en Erik, så ten å sov bredavä vägen ti sól-
skene. Björn hadd gått förbi hann på lagom hall. Sen höll vi på vän dän
björn i flere daga, å han geck bymellan alle byan ätte Marsån å for te
slut över Marsfjälle. Då kom folk från alle byan, så vi va ett tag fem-
tan kara, men int va vi go för å ta ihjäl. Ja, dä va en bedrövli tillställ-
ning. Vi vart för myttje folk. Då hadd no gått bätter, om vi bäre vart ett

par.

- Älgar har du väl skjutit många?

- Ja, dä ä så mang, så jä ha då int hölle räkning på dem. Jä ha nog jaga bå på lovli å olovli ti å vöre på mange äventyr. Men jä ha allri vörte stämd för nan olovli jakt. Dä illistigaste jä ha vöre vä på hände en gång, då jä va maskinist på Malgomaj hos en Janne Lundberg. Dä va mot hösten. En Janne hadd hämte ett sällskap där på Turistnäse. När vi va ett styttje nerom Forsbergsberget, feck en Janne se en älg, som kom semmanes över sjön. Han kalle opp mäg tell styrhytten å viste mäg älgen, å så komme vi sams, dä jä skull skjut genung gluggen där på maskinrumme. Janne skulle bju sällskape på kaffe däri aktersalongen. När han fått ner hele sällskapet ti salongen, så styrde han båten mot älgen, som sam mot sörsia tå sjön. När älgen hadde komme mot lanne, så sköt jä en ti huve. Janne snodde båten utat sjön å körd dä snällaste han kunne ner ette sjön till Storholmen. Då dä small skvatt nog sällskapet tell däri aktersalongen å unre, va dä va. Men Janne sa dä va bare någo som smala däri maskin. När vi komme ne på Storholmen, to vi in ve å körd tillbaka opp ätte sjön å tog reda på älgen. Dä va en fet'n triårsoxe.

- Men hör du! Janne var ju religiös och med i missionsförbundet.

- Ja, no va'n jussom nåt ta religiös iblann, men int tyckt'n dä va synn å skjut älgen olovanes.

På gamla dagar blev Isak allt mer ofärdig i sitt knä. Han fick en besvärlig gubbsjuka och kastade vatten med nån timmes uppehåll dag och natt och började få svårt att reda sig i kojan vid Bielite. Doktor Björkman tappade honom ibland men sände honom ej på operation. Isak förstod själv, att han borde flytta närmare folk. O.A. ville inte heller, att Isak skulle bo kvar i isoleringen på södra sidan sjön. Han brukade, när han inte hört av Isak på en tid, fara över för att se, hur han hade det, om han levde. Isak flyttade nu och byggde sig en liten stuga på norra sidan Bielite invid landsvägen. Där bodde han i många år, och där fick han besök av sina vänner, när de for förbi. När O.A. drunknat i flottningen i Storån, tog O.A:s barn hand om farbror Isak och såg till honom, så att han inte behöv-

de lida nån nöd. ja reda mäg.

En dag kom Set till mej i Stalon. Har jag överlämnade Isak i vikarieläka-

- Vi får nog fara opp till farbror Isak å se, hur han har dä. Han har fö-
re till säg ti en fot å ligg ti sängs å kan inte reda säg. re operation,

Vi for upp och fann Isak i ett bedrövligt tillstånd men som vanligt på
gott humör. Han hade lyft en saltsäck på ryggen och tappat säcken på det
friska benets fot. Foten var röd och svullen. Han måste kasta vatten var-
je halvtimma och hade svårt att klara urinflaskan, så urinen hade run-
nit bredvid sängen på golvet. Isak fick en kapp med silverkrycka. Där var

- Dä va bra dä ji komme, för nu ha jä svårt å reda mäg. span Olle Grön-

- Nu måste vi allt frakta ned dej på sjukstugan i Vilhelmina, sa Set. ut,

- Ja, dä bli väl int nan an rå. Bära dä int vål dön. tänkar ute i det fria.

Vi hjälpte honom upp ur sängen och klädde av honom. Senare på dagen kom

- Ja har rene kalsonger å en ren skjorta ti låa. edikanten från Saxnäs.

- Men int kan du komma tell sjukstuga på dä hän vise, skitig. Vi få fäll-

ta å tvätt tå dag dä värste, sa Set Saxnäs i en elakartad infektion i

- Nej, de får tvätta och bada honom på sjukstugan, sa jag.

- Nä. No måst vi tvätt'n, så han si nått så när ut som en människ. Sen får

dom badan på sjukstuga. Dä behövs no dä å. a kransear, Isaks släktingar från

Set värmdde vatten på spisen och tvättade av honom det värsta, klädde hon-

om i rena underkläder och tog på hans bästa kostym och hatt. in kontakt

- Nu sir du ut som en rekti'n kär, som ska fara ner på platsen. Har du nå

näsduka? ig, att han levde en avsigkommen enstöringe liv uppe i lappmarken.

- Nä, jä ha int nagen, som ä ren. att han varit en onttyckt och äktad person,

- Då ska du få, när vi far förbi boa. Grundrade sig storligen. Så ungefär

- Men dä värsta är dä jä ha int nan snus. adgumma, tog till orda och rörd

- Ja, no bli dä bra vä dä. ackade från släkten för att de underrättats om

Vi hjälpte Isak till bilen och körde ner till Stalon. Där fick han med av-

sig en packe näsdukar och snus för minst en månad.

- Ä dä na mer du behöv?

- Nä, nu tro jä no jä reda mäg.

Så körde vi ned till sjukstugan, där jag överlämnade Isak i vikarieläkarens vård.

Isak bättrade sig på sjukstugan fort och bra efter en mindre operation, både från den ena och andra sjukdomen, och kom efter en månad tillbaka till sin koja vid Bielite. Där levde han som förut under flera år nöjd och glad med sin tillvaro.

När Isak fyllde 75 år, var jag och O.A:s barn uppe och uppvaktade honom som sig bör på gamla dar - Isak fick en käpp med silverkrycka. Där var redan folk, då vi kom dit frampå dagen. Hans gamla jaktkumpan Olle Grönlund, biskopen på Granliden, hade kommit dit med fruga redan dagen förut, gjort fint i stugan, lövat och ordnat med bord och bänkar ute i det fria. Sjuttiofemåringen bjöd på kaffe med tårter och kask. Senare på dagen kom flera bilar med vänner och till och med kapellpredikanten från Saxnäs.

Isak fick leva ännu ett par år, tills han hastigt insjuknade och dog efter ett par dar på sjukhärbarget i Saxnäs i en elakartad infektion i sin gubbsjukeblåsa.

Begravningen ordnades av O.A:s barn med begravningskaffe på Hotell Lappland. På graven lade Isaks vänner ned många kransar. Isaks släktingar från Jämtland hade underrättats och kallats. Det kom två billaster med släktingar, granna bondfolkstyper, gamla och unga. De hade inte haft nån kontakt med Isak under hela hans liv, sedan han lämnat Gubbhögen och hade föreställt sig, att han levde en avsigkommen enstörings liv uppe i lappmarken. Nu fann de vid hans begravning, att han varit en omtyckt och aktad person, som skaffat sig goda vänner, och de förundrade sig storligen. Så ungefär föllo orden, när Isaks syster, en värdig bondgumma, tog till orda och rörd med några hjärtliga ord tackade från släkten för att de underrättats om broderns död och blivit inbjudna till hans högtidliga och vackra begravning.

ALANÄS: JÄMTLANDS FINNMARK.

Per Arvid Perssons föräldrar och syskon i Gubbbhögen.

Isak Persson född 1845 2/9, död 1915 9/10

gift 1866 25/11 med

Anna Lisa Nilsson född 1836 24/4, Tåsjö, död 1930 14/4

Barn:

s Per f. 1866 17/6, Tåsjö, död 1858 28/8

s Per Arvid f. 1869 5/8 (alias Isak i Bielite)

s Nils Erik f. 1872 2/2 död 1954 16/10

d Anna Kristina f. 1874 23/7 " 1956 20/7 gift 1889 2/7 med Mattias
Mattsson. Familjen bodde i Äspnäs (Hö-
stoppen).

s Isak Johan f. 1876 23/10, död 1955 23/1, ogift

d Katarina Elisabet f. 1884 23/8 död 1973 31/12. Gift 1913 14/9 med Jonas
Konrad Jonsson född 1884 21/3, Dorotea,
död 1974 11/5

Familjen bodde på Kalkberget, Havsnäs.

Per Nilsson Tannér berättar om

ALANÄS: JÄMTLANDS FINNMARK.

Cirka tjugo år efter den stora uppgörelsen i Brömsebro 1645 tog två svedjemän från Flåsjö-skogen Gud i hågen och drog ut på en vandring, som inte skulle sluta förrän i Stockholm. Det måste givetvis vara något alldeles särskilt riksviktigt, som drev två skogsbor ut på en så lång och vådlig färd. Ja, på sätt och vis gällde det en riksviktig sak. Det gällde att övertyga överheten om nödvändigheten av att upplåta mark till odel och ägo på en "Chronones Allmänning" mitt i den vilda skogen.

De två vandringsmännen, Anders Olufsson och Isach Pedersson, lyckades så väl i sina uppsåt, att de efter två års väntan belönades med ett nedsättningsbrev, d. v. s. tillstånd att svedja och odla jord, underskrivet av landshövdingen Carl L:n Sparre, utfärdat 1666. Landshövding Sparre var förut i onåd hos jämtarna, och han blev det sannerligen inte mindre sedan detta aktstycke underskrivits. Sparre ivrade för de stora skogarnas kolonisering, medan den bofasta befolkningen var av den meningen, att skogarna borde vara obebodda - för jaktens, fiskets och det sköna utrymmets skull.

De två svedjekarlarnas vandring till huvudstaden var bara en naturlig fortsättning på det som tidigare hade timat. Det blev samtidigt den "officiella" inledningen till en ganska omfattande finsk kolonisering av "Ströms Finnemark", landskapets största egentliga finnmark. Alanäs första bebyggelse har daterats till år 1666, men den är, som vi snart skall se, åtskilligt äldre.

Det kan först som sist konstateras, att denna gamla "finnmark" under en lång tid, ända fram till 1750-talets stora gränsreglering, var föremål för diverse tvistigheter beträffande gränsförhållandena. Både svenskarna och norrmännen gjorde anspråk på att vara rättmätiga ägare till densamma, och Gustav Vasa, som värderade god ordning och reda lät t. o. m. företaga en undersökning om gränsförhållandena kring detta område, som han emellertid ansåg hörde "Gud och Sveriges Chrona till". Någon klarhet blev det

emellertid inte förrän vid ovannämnda gränsreglering. Gränsregleringskommissionen avgjorde därvid, att Lierne skulle tillhöra Norge.

Detta område var ursprungligen lapparnas. Men när lapparna började spridas mot söder - vem ägde då landet? Det visste man icke, och "finmorka" blev ingen mans land. Det kan vara på sin plats att tala om, att namnet "finmork" är av norskt ursprung och betyder egentligen lappmark (norskans finne = lapp). Den finska invasionen inträffade i mitten av 1600-talet, strax efter det grymma klubbekriget, då så många finnar drevos i landsflykt och sökte sig till Sverige. Här funno de ett - åtminstone till en början - någorlunda fredat tillhåll i de stora skogarna. Men efterhand vaknade den svenska befolkningen till insikt om, att det kanske inte var så nyttigt att låta finnarna härja som de ville. De svenska myndigheternas intressen för finnarna var ganska skiftande. Tidvis understöddes kolonisationen, såsom av den förut nämnde landshövdingen Sparre (som för sin finnvänlighets skull fick bära namnet "Rågfinnherrn"), medan vid andra tidpunkter en ganska avog stämning var förhärskande mot invandrarna.

Den finska invandringen till Jämtland var visserligen icke av samma omfattning som till Värmland och Dalarna, men åtskilliga finnar hade sökt sig till Fors, Hällesjö, Bodsjö m. fl. orter. Till Viksjö i Ängermanland kom redan i början på 1600-talet en finne, Oluff finne kallad, som förstod att se sig väl om, ty han blev snart en förmögen och mäktig man, hans familj växte och utrymmet på Viksjö-skogarna blev efterhand så trångt, att hans ättlingar måste utvandra. 1620 gifte sig hans äldste son, varefter han drog till Flåsjön i Jämtland för att bosätta sig där. (läs om Anders Olofsson i häfte 6). Prästen i Hammerdal förordar 1654 att tre finnar måtte få slå sig ned vid Ringvattnet och Flåsjönäs, ett område, som låg långt utanför böndernas avradsland. (Här är Tannér ute och seglar". Både Ringvattnet och Flåsjön hörde till strömsböndernas avradsland. Samtidigt skall påpekas att det var tre finnar, som gick den långa vägen till Stockholm, nämligen Anders Olofsson, Isak Pedersson och Erik Jonsson. Anders Olofsson bosatte sig sedermera i Flåsjönäs (Ala-

näset), Isak Pedersson i Flåsjö (Havsnäs) och Erik Jonsson i Ringvattnet).

Det är klarlagt, att finnarna började svedja kring Flåsjöns stränder vid denna tid, och ungefär vid samma tid började den långvariga och envista tvisten med bönderna i Ström. Det blev tingssak med finnarna, som redan hunnit bli så styva i sinnet, att de helt enkelt köpte stamhemman för att på så sätt få rätt att svedja där de behagade på avradsmarkerna. Så var förhållandet med Erik Olofsson från Ramsill (Ramsele), som vid tinget i Hamnerdal 1658 köpte Jonsgård i Ström. Dennes broder Anders blev dock snart ägare till gården, och sålunda den förste verkligt bofaste invånaren i Alanäs. Han skötte jordbruket (i Jonsgård) efter sitt eget sinne. Bönderna tvistade med honom - och så drog han som sagt till Stockholm och fick av landshövding Sparre "torpbrev" på Flåsjö-bygden. Därmed hade han officiell rätt att bo på skogen; själv slog han sig ned på Alanäset; nämnde Isak Pedersson bosatte sig i Havsnäs, och en deras släkting drog till Ringvattnet och började svedja och röja. Den sistnämnde finnen (Erik Jonsson) var en knivig man, "van att tala vid ting", och han förde finnarnas talan i de heta drabbningarna med strömsallmogen på tingen. Han vann alla processerna, bönderna sågo med grämelse hur finnarna lade under sig allt större områden, och hur de förökade sig rikligen! Renån och Hillsand brötos från rot av finnar, och från Ramsele kom en annan duktig finne och bosatte sig i Holmen (Lillholmen). Siljeåsen, Gubbhögen med flera byar, blev anlagda av finnar, och får man tro Fale Burman, så redde de sig bra, ofta bättre än bönderna på Flata.

Några finska namnformer fortleva icke i den gamla Flåsjö-bygden, medan däremot i Tåsjö endel benämningar och namn är besläktade med finskan. Detta tyder på, att finnarna i dessa bygder snabbt blev acklimatiserade och accepterade förhållandena, sederna och bruken i det nya fosterlandet. Viksjösläkten, varifrån de flesta flåsjöfinnarna härstamma, var av allt att döma både ett företagsamt och intelligent folk, och för att inte allt för mycket skilja sig från grannarna, försvenskade de sina namn och togo intryck av svenskarna i alla avseenden.

Dennes odlingsbearbetningar kallas än i dag Karingråka. Det förefaller en snu-

Flåsjöbygden är sålunda en relativt ny bygd. De byar, som inte anlades av finnar, är i en del fall bara hundra år gamla. Så är förhållandet med Svanliden, som anlades på 1830-talet och Harrsjön, som blev bebyggt omkring 1810; Järvsand daterar sin tillblivelse från 1660-talet. Lillviken är något yngre. Några ödesbölen från äldre tider förekomma icke, men däremot har en del intressanta fornminnen påträffats, bl. a. en hålmejsel, benredskap, lämningar efter byggnader o. s. v. Lappgravar finnas mellan Lillviken och Lidsjöberg.

Vid Orrmyrån inträffade i början av 1800-talet en tragedi, om vilken man har ganska osäkra uppgifter. Fem lappar dog knall och fall i någon smittosam sjukdom, och förfärade rev deras grannar och fränder sina tält och flydde, utan att ens begrava de döda. Men i Siljeåsen bodde en man vid namn Spå-Hans. Han åtog sig att begrava de döda, som hanlade på en kälke och grävde ned i en backe. Platsen heter än i dag Lappgraven. För sitt besvär erhöll Spå-Hans en speciedaler och en ren för vart lik han begrov. På en holme i Flåsjön finnas också lappgravar, och på den s. k. Påludden ligger en lapp begravnen.

Det förefaller som om Sjoutnäset en gång hört till Alanäs. I varje fall finner man i 1813 års dödsbok - Alanäs hade då nyligen blivit eget kapellag - antecknad en tragisk historia från denna plats. En nybyggare Per Jonsson Åhrberg och hans hustru Anna Larsdotter hade på något sätt "alldeles bortkommit", varvid deras tre små barn lämnats ensamma i stugan. När långt om länge en person kom till platsen, mötte honom en förfärlig syn - barnen hade dött i sina bäddar, och när Provinsial Medicus Pehr Rissler företog den långa resan dit upp för att obducera liken, intygade han, att barnen dött av hunger och köld. Det äldsta av barnen var tio och det yngsta tre år. Det blev senare klarlagt, att nybyggaren och hans hustru hade mördats av lappar, vilka sedermera för detta illdåd avrättades i närheten av nuvarande Ströms färjställe.

Om den äldsta bebyggelsen i övrigt vet gammalt folk berätta, att Gubbhögens första odlare var en kvinna, inflyttad från Siljeåsen. Platsen för hennes odlingsbedrifter kallas än i dag Käringråka. Det förefaller en smu-

la inkonsekvent att kalla denna by Gubbhögen, men de gamla förklara saken på så sätt, att byn fått sitt namn efter en kalkstensformation i Flåsjön, som man med en smula fantasi kan likna vid en gubbe. Vidare noteras, att en av de första invånarna i Siljeåsen hette Olof Pålsson, som 1696 fick åborätt med 15 års skattefrihet.

I det längsta förblev denna nejd ett jägarnas och fiskarnas paradiset. Flåsjön var fiskrik, och skogarna vimlade av villebråd. Mångenstädes i skogarna finns det spår efter älggravar, och att jakten på älg bedrevs med den största intensitet, förstär man därav, att älgen under ett århundrade, mellan 1750 - 1850, var nästan utrotad i trakten. Däremot fanns det ännu i början av 1800-talet rikligt med björn, men det fanns också björnjägare. En av de mest kända bar namnet Lars Olsson, bosatt i Siljeåsen, där han var född i början av förra århundradet och dog för ett 60-tal år sedan. Han nedlade inte mindre än 65 björnar. Förekomsten av björnar är alltså ganska god i Alanäs, där här och var i de stora skogarna iden och björnpass finnas. Spår av björn är ingen sällsynthet på vårsnön vid den tid, då nalle lämnar vinterlägret.

Men den svenska befolkningen följde också finnarnas exempel och bröt bygd - och härlig mylla var det att så korn i. Jorden var bördig och god, och förr frös Flåsjön, än säden däromkring. När så befolkningen i de små byarna ökade i antal, väcktes givetvis krav på en egen församling kring Flåsjöns stränder. Efter åtskilliga om och men blev flåsjöbygden eget kapell år 1808, och fick namnet Alanäs. Samma år uppfördes en enkel träkyrka längst ute på det vackra alnäset, men innan den blev färdig och kyrkogården invigd, begravdes de döda i Ström. Det var en mödosam väg över skogar och vattendrag. Någon präst hade det nya kapellet ännu inte. Gudstjänst hölls endast enstaka gånger under året. Så småningom ansöktes hos domkapitlet om predikant, och år 1811, på själva julaftonen, fastställde domkapitlet ett reglemente, enligt vilket den nyutnämnde predikanten skulle bo i Alanäset och därstädes erhålla "redan utsedda boställsägor", tilldelas uppodlingslägenheter, fiskerätt, rätt till djurfänge m.m. Vid löne- regleringen 1872 skildes Alanäset från Hammerdals pastorat - som till

dess också omfattade Ströms socken - och bildade med Ström eget gäll, varvid Alanäs fick egen komminister (1873). Den förste komministern, Joh Bergstrandh, tjänstgjorde i församlingen i tjugo år.

Trots sin relativa självständighet i kyrkliga och världsliga ting, var emellertid Alanäs i det längsta en isolerad bygd. Avstånden var långa - det var hela fem mil mellan Alanäs och Ström - och med vägarna var det som det kunde. Det var omkring 1850 som väg byggdes till Ström, och först då vägen till Frostviken byggdes, vilket skedde under första världskriget, fick bl.a. byarna Gubbhögen, Lillviken och Lidsjöberg sin vägfråga ordnad. Den gamla vägen började - eller om man så vill slutade - vid kyrkogårdsporten, där kilometerstolpen nr 1 bar den något mångtydiga inskriften: "Vägen slut i gravens djup". Nu har alla byar i Alanäs socken utfartsvägar. För några år sedan erhöles byarna Harrsjön och Ringvattnet landsväg, varjämte den gamla vägen under senare år ombyggts och förbättrats. Alanäs har följt med utvecklingen på alla sätt. Skogarna har sköljt miljoner in över socknens gränser, man har byggt herrgårdsliknande mangårdsbyggnader, inredda med gästbudssalar; det har rentav suttit bondekungar däruppe i trakterna. Men skogarna lämna inte samma avkastning nu som förr, och jordbruket har nog på vissa håll varit ganska försummat. Socknen har inte heller någon egentlig industri. Kalkbränningen i Kalkberget i Havnäs har numera upphört.

Den gamla kyrkan på näset började skatta åt förgängelsen, och när man en dag måste gripa till stöttor för att säkra sig om hennes fortsatta bestående, blev frågan om en ny kyrka aktuell. Arbetet igångsattes omsider, och den 8 juli 1928 kunde det nya templet invigas under högtidliga former. Två år därefter revs den gamla kyrkan.

Så har det utvecklats sig i Alanäs - som inte längre är någon isolerad socken. Här ligga de nutida kommunikationernas bekvämligheter av vad slag de vara må inom räckhåll lika bra som i andra socknar. Från sollefteåköringens dagar till postbussens är det likväl en avsevärd tidrymd - mycket har hänt, mycket till det bättre, men också saker och ting, som icke enbart varit till fromma.

Det är många främlingar, vilka finna vår fjällvärlds skönhet väl så karg, som hålla före, att en av norra Jämtlands vackraste utsikter erbjuder sig från Alanäs kyrktorn. Många ha även beundrat utsikten från de branta landsvägsbackarna mellan Alanäs kyrkbygd och Havsnäs. Nu är vägen ny och jämn, men Havsnäs är likväl av intresse för sitt kalkberg med den s.k. "predikstolen, en från berget utskjutande sten, som när som helst synes kunna störta utför avgrunden. Härifrån är utsikten mot öster vid och storslagen men överträffas av Kvällknäppen längre västerut.

En dag på kvällen hade jag varit på en fisketur i en bäck. Det var en varm dag och jag hade tagit med mig en korg till fisket. När jag kom tillbaka hade jag fått en god fångst. Jag hade tagit en stor ål och en del mindre fiskar. När jag gick hem till min familj berättade jag om min tur. Min far hade varit med och fiskat och hade också fått en god fångst. Han hade tagit en stor ål och en del mindre fiskar. När jag gick hem till min familj berättade jag om min tur. Min far hade varit med och fiskat och hade också fått en god fångst. Han hade tagit en stor ål och en del mindre fiskar.

Petrus Norberg berättar om Mats Johansson i Hållvattnet.

"Det var en gång i slättern, som Mats Johansson skulle slipa en lie. Men Mats var trött och mitt under slipningen somnade han. Kanske var lieen sliten, för Mats vaknade inte, förrän lieen gick av. "Du skulle ha väckt mej", sa Mats förebrående till drängen, som drog slipstenen. "Nej, jag somnade jag också", sa drängen.

Mats var bekant för att tala bakvänt. Han hade en pojke, som hette Per. En morgon var Per sömnig. Det var efter en helg, så det var ju inte så underligt. Mats hade svårt att få liv i sonen. Han blev upphetsad, och då skrek han: "Per, hästen är högt på himlen, och sola går i pärlanne". Per vaknade men somnade om. Så hände en andra gång. Men tredje gången skrek Mats rasande: "Ligg still nu, din latjavel, du kommer nån gång att få ångrat.

Men Mats tyckte nog om sin son. En gång, när de båda vilade sig på en sten vid väggkanten, sa Mats: "Det skulle nog ha varit bara du Per och jag i hela världen".

Historier från Havsnäs.

Berättade av deltagarna i en släktforskningskurs.

Anders Morin berättar om Smålands-Pettersson.

"Smålands-Pettersson hade ett hemskt humör. En dag for pappa och han upp till Holmbovallen. De skulle slå heran. Ja, det är gräset där som kallas för heran. De hade många nät med sig, för de skulle fiska i Ursvattnet. Det var nog en tio femton nät. De la ut näten på kvällen och tog upp dem tidigt dagen därpå. När de plockat av fisken, skulle de hänga upp näten på spilan till tork. När det bara var några nät kvar, ramlade Pettersson omkull och for in i näten och kunde inte komma lös fort nog. Han svor, så pappa blev rent av rädd. "Djävla förbannade nät", skrek han flera gånger. Pappa åt honom att han skulle ligga stilla, så skulle han ta lös honom. Men Pettersson bara sparkade och svor, och en del nät blev alldeles förstörda. Smålands-Pettersson var rättare på Hemmet. Han var från Småland. Sen flyttade han till Järvsand - till Forsséns Karolina. Hon var änka".

Petrus Norberg berättar om Mats Johansson i Hällvattnet.

"Det var en gång i slåttern, som Mats Johansson skulle slipa en lie. Men Mats var trött och mitt under slipningen somnade han. Kanske var lien sliten, för Mats vaknade inte, förrän lien gick av. "Du skulle ha väckt mej", sa Mats förebrående till drängen, som drog slipstenen. "Nej, jag somnade jag också", sa drängen.

Mats var bekant för att tala bakvänt. Han hade en pojke, som hette Per. En morgon var Per sömnig. Det var efter en helg, så det var ju inte så underligt. Mats hade svårt att få liv i sonen. Han blev upphetsad, och då skrek han "Per, hästen är högt på himlen, och sola går i pärlanne". Per vaknade men somnade om. Så hände en andra gång. Men tredje gången skrek Mats rasande: "Ligg still nu, din latjävel, du kommer nån gång att få ångrat.

Men Mats tyckte nog om sin son. En gång, när de båda vilade sig på en sten vid vägkanten, sa Mats: "Det skulle nog ha varit bara du Per och jag i hela världen".

Följande sanna berättelse ur livet har en god vän berättat för Petrus Norberg. Den gode vännen berättade:

"När jag höll på att fria åt Maria var hon piga i Hällvattnet och den aktuella sommaren var hon bopiga i Hällvattenboan. Jag brukade gå och hälsa på henne på lördagskvällarna. En gång jag kom dit var Erik Oskar där. Jag blev så förbannad, att jag tog ett vedträ och skrek, att om han inte gav sig iväg därifrån, skulle jag slå ihjäl han.

Sommaren gick. Men på hösten kom Maria och sa, att hon var på sytten. Mamma var död, och jag gruvade att tala om det för pappa, för han blev väl rasande. Men det var nog säkrast att tala om det ändå, för annars fick han väl höra det bakvägen. Det kändes agasamt, men pappa sa bara; "Du ska inte va brydd, pöjk. Jag har ställt till det på samma sätt jag också".

Ingeborg Sundin berättar om reversen.

"En gång, när Olle Norberg kom till Mika Israel, låg denne på soffan i sommarköket och mådde illa. Olle Norberg var inte heller han i bästa form. Gubbarna hade festat dagen förut, och Olle Norberg ville ha en återställare. Själv hade han slut på spriten. Men Mika Israel var inte i bjudartagen.

- Minns du, vad vi gjorde i går? frågade Olle Norberg.

- Vi söp, sa Mika Israel.

- Ja, men vi var ju ute och åkte bil. Vi var till Ström, och vi skjutsade jänter.

- Men vi hade ju inga pengar, sa Mika Israel.

- Nä, men jag skrev ut en växel, och du skrev på.

- Va fäen säger du, sa Mika Israel och hoppade upp från sofflocket. Men när han fick se Olle Norberg sitta där och småskratta, förstod han att denne bluffat.

Olle Norberg fick sin återställare.

Flera historier kommer en annan gång.